

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

**ŠIKANÁ A MOŽNOSTI JEJÍ PREVENCE NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH SE
ZAMĚŘENÍM NA KYBERŠIKANU**

**BULLYING AND ITS PREVENTION POSSIBILITIES AT SECONDARY
SCHOOLS FOCUS ON CYBERBULLYING**

České Budějovice 2012

Vedoucí práce: Mgr. Iva Žlábková

Autor práce: Václav Bízek

Studijní obor: Specializace v pedagogice – učitelství odborných předmětů

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s ustanovením § 47b zákona č. 111/1998 Sb. V platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v eskách Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby tutéž elektronickou cestou byly v souladu s ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitelů a oponentů práce i záznam o průběhu výsledku a obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

16. dubna 2012

.....

Václav Bízek

PODĚKOVÁNÍ

Chtěl bych velice poděkovat Mgr. Ivě Žlábkové za to, že vedla tuto bakalářskou práci, za její cenné rady, za její trpělivost a ochotu při konzultacích. Dále bych chtěl poděkovat všem respondentům, kteří se účastnili výzkumu.

ABSTRAKT

Šikana – kyberšikana je aktuální problém řešený čím dál tím častěji v našich školách, což je způsobeno prudkým rozvojem informačních, komunikačních technologií, které jsou dnes běžnou součástí života většiny dospívajících jedinců. Umožňuje jim nejenom rychlou komunikaci mezi sebou, ale také i zábavu, bez které se dnešní mládež neobejde.

Cílem práce bude zjistit informovanost o problému šikany a kyberšikany mezi studenty středních škol a studenty středních odborných učilišť. V jednotlivých kapitolách budou popsána

Teoretická část bude věnovaná šikaně, kyberšikaně, bude popsáno vymezení těchto pojmů, příčinám a druhům. Další kapitoly budou věnovány šikaně a kyberšikaně na středních školách. Popsána bude prevence a obrana, dále pak prevence pedagogických pracovníků před šikanou a kyberšikanou. V závěru teoretické části je nastíněna možnost práce s oběťmi, agresory a žáky na středních školách.

Praktická část bude zpracována pomocí metody dotazníkového šetření mezi studenty středních škol a studenty středních odborných učilišť. Dotazník bude zaměřen na zjištění zkušeností s šikanou a kyberšikanou u studentů. V celé praktické části je snaha zmapovat povědomí respondentů o sociálních sítích jako potencionálního prostředí pro šíření kyberšikany a jaké jsou jejich zkušenosti s tímto prostředím.

Klíčová slova: Šikana, kyberšikana, oběť, agresor

ABSTRACT

Bullying - cyberbullying is an actual problem solved more often in our schools, which is caused by rapid development of information and communication technologies that are now a normal part of life for most adolescents. It allows them not only fast communication among themselves but also pleasure, without which today's youth can not do.

The aim of the work will be to find information about the problem of bullying and cyberbullying among high school students and students of secondary vocational schools. In each chapter will be described.

The theoretical part will be devoted to bullying, cyberbullying, it will be described the definition of these concepts, causes and types. Other chapters are devoted to bullying and cyberbullying in high schools. It will be described the prevention and defense, as well as preventing teachers from bullying and cyberbullying. In conclusion of the theoretical part is outlined the possibility of working with victims, aggressors and pupils in secondary schools.

The practical part will be processed using the method of questionnaire survey among high school students and students of secondary vocational schools. The questionnaire will be focused on finding experiences with bullying and cyberbullying among students. Throughout the practical part there is effort to map the respondents' awareness of social networks as a potential environment for the spread of cyberbullying and their experience with this environment.

Keywords: bullying, cyberbullying, aggressor, victim

Obsah

Úvod.....	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	
1 Šikana	9
1.1 Poruchy chování	9
1.2 Definice šikany.....	10
1.3 Účastníci šikany	11
1.3.1 Agresor šikany	11
1.3.2 Oběť šikany	13
1.3.3 Přihlížející a pedagog	15
1.4 Příčiny šikany	16
1.5 Vývojová stádia šikany	16
2 Kyberšikana	18
2.1 Příčiny a spouštěče kyberšikany	19
2.2 Znaky kyberšikany	20
2.3 Druhy – prostředky kyberšikany	21
2.4 Specifické projevy kyberšikany	24
2.5 Agresor kyberšikany	25
2.6 Oběť kyberšikany	27
3 Šikana a kyberšikana na středních školách	28
3.1 Prevence a obrana před důsledky šikany a kyberšikany	28
3.2 Pedagogický pracovník v preventivním stádiu šikany.....	30
3.3 Prostředky vedoucí k odhalení a diagnostikování.....	31
3.4 Práce s oběťmi.....	32
3.5 Práce s agresory.....	33
3.6 Práce se všemi žáky	33
II. PRAKTICKÁ ČÁST	
4 Výzkum.....	34
4.1 Cíl výzkumu a stanovení předpokladů.....	34
4.2 Metody výzkumu.....	35
4.3 Výběr respondentů.....	36
5 Prezentace výsledků	36
5.1 Vyhodnocení a interpretace výsledků.....	36
5.1.1 Vyhodnocení dotazníku pro žáků	36
5.1.2 Vyhodnocení.....	58
5.2 Závěrečné shrnutí.....	59
Závěr.....	61
Seznam použité literatury.....	62
Přílohy.....	63

Úvod

Tématem bakalářské práce je šikana a možnosti její prevence na středních školách se zaměřením na kyberšikanu. Toto téma jsem si vybral na základě velkého zájmu o sociálně patologické jevy. V dnešní době je šikana velmi rozšířena a je potřeba věnovat se předcházení těmto nebezpečným jevům pomocí školní osvěty a seznamování žáků s možností prevence před těmito nežádoucími jevy.

Šikana a kyberšikana patří mezi jeden ze sociálně patologických jevů naší společnosti, člověk se s ním, setkává od útlého věku až po stáří. Není limitováno věkem, pohlavím ani povoláním, může být jak fyzického, tak psychického charakteru. Jedná se o problém ohrožující jak duševní, tak mravní vývoj mládeže. Tento jev je problematickým zejména v mladším věku, kdy si člověk při socializaci utváří vlastní identitu, získává vlastní názor a postupně se stává osobností, která bude po celý život žít v prostředí, které jí bude obklopot. Zejména u dětí a mladistvých, kdy ještě není utvořena schopnost se projevům šikany nebo kyberšikany účelně bránit, je nutné tyto problémy, které je možno nazvat deviantními, odhalovat, řešit a předcházet jim. Mnohdy je také šikaně a kyberšikaně, ze strany pedagogů, věnována malá pozornost. Při neřešení toho problému se mohou problémy žáků prohlubovat a následně může docházet k psychickým problémům, které si nese jedinec po zbytek života s sebou.

Z tohoto důvodu bude cílem bakalářské práce popsat šikanu, kyberšikanu a její prevenci na středních školách.

Teoretická část je rozdělena do třech kapitol. V první kapitole je popsána šikana a její definice, účastníci šikany, příčiny šikany a její vývojová stadia. V této kapitole je nejvíce čerpáno z těchto autorů: Martínek. Z., Říčan. P., Kolář. M., Vágnerová. M, Train. A a z Metodického pokynu ministra školství, mládeže, a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení. Druhá kapitola se zabývá problémem kyberšikany, kdy je opět popsána přesná definice kyberšikany, je uvedeno kdo jsou její účastníci, jaké jsou znaky a druhy kyberšikany. Dále jsou pak popsány specifické projevy kyberšikany. V této kapitole je nejvíce čerpáno z těchto autorů: Roges V., Vašutová M., Fileccia. M., Krejčí V., Kopecký K. Závěrečná kapitola teoretické části je věnována šikaně/kyberšikaně na středních školách. Zde jsou popsány možné prevence a prostředky vedoucí k odhalení šikany a kyberšikany. V této kapitole je popsána možná práce s oběťmi, agresory a studenty středních škol. V této kapitole je

nejvíce čerpáno z těchto autorů: Říčan. P., Elliotová M., Kopecký K., Fileccia M., Martínek Z., Roges V., Kolář M., Bendl S.

Praktická část bude založena na výzkumné sondě mezi studenty středních škol a středních odborných učilišť. V tomto výzkumu bude použita kvantitativní metoda dotazníku, díky kterému bude zjištěno, zda se žáci s kyberšikanou již setkali a dále jaké je jejich povědomí o sociálních sítích jako potenciálního prostředí pro šíření kyberšikany. Dotazníková část je zaměřena na zjištění faktu, zda se žáci středních škol a středních odborných učilišť se šikanou nebo kyberšikanou již setkali.

Teoretická část:

1 Šikana

Jak uvádí samotný metodický pokyn ministra školství mládeže, školství a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, šikana je nebezpečná forma násilí, která ohrožuje základní výchovné a vzdělávací cíle školy a vyskytuje se v zárodečné fázi téměř na každé škole.¹ V následujících kapitolách se budeme zabývat charakteristikou a příčinami šikany, jejími účastníky s podrobnějším zaměřením především na agresora a oběť.

1.1 Poruchy chování

Poruchy chování charakterizujeme jako odchylku v oblasti socializace, kdy člověk není schopen respektovat dané normy chování na úrovni jeho věku, resp. na úrovni jeho rozumových schopností. S takto neadekvátním chováním k lidem souvisí neschopnost navázat a udržet přijatelné sociální vztahy. Jedinec s touto poruchou má v tomto směru nedostatek empatie a egoismu, nadměrně se zaměřuje sám na sebe a na uspokojování vlastních potřeb, nepocituje vinu za porušení norem, neboť jeho svědomí není dostatečně rozvinuto. S touto poruchou se setkává jedinec již v dětském věku, která však může mít pouze přechodný charakter, oproti tomu ji lze chápat i jako signál rozvíjející se poruchy osobnosti představující zvýšené riziko trvalejší tendence k problematickým projevům. Příčiny vzniku poruchového chování mohou mít různé faktory (biologické x sociální), jenž působí ve vzájemné interakci. Jako příklad si uvedme následující dispozice: genetická, biologická, úroveň inteligence, vliv sociálního prostředí.

Základním znakem poruchy chování je odlišnost chování se sklonem k určitým emočním reakcím, z čehož se odvíjí i odlišné citové prožívání. Do poruch chování patří například lhaní, záškoláctví, útěky a toulání, krádeže, zvýšená agresivita a šikanování.²

¹ *Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, Č.j. 24 246/2008-6, s. 1*

² VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004, s. 784.

Důsledkem poruchy chování u dětí je řada nežádoucích faktorů, které přímo ovlivňují vývoj a výchovu dítěte. Mezi nejčastější poruchy Z. Martínek zařazuje ADHD – hyperaktivita, opoziční porucha chování, lhaní, krádeže, záškoláctví, útěky a toulky a porucha chování s protispolečenskými rysy.³

Určit, zda dítě trpí nějakou poruchou, je velmi složitý proces, který může stanovit pouze kvalifikovaný pracovník, pro kterého je důležité zabývat se zejména příznaky. U většiny dětí se jedná o potíže přechodné, u zbývajících částí se jedná o problémy závažnější a dlouhodobé. Děti trpící závažnějšími a dlouhodobými problémy jsou nešťastné, neschopné poučit se z vlastních chyb a navázat tak plnohodnotný vztah s ostatními dětmi. Poruch chování dětského věku je řada a obvykle se vyskytují v různých kombinacích, dále mohou být otevřené nebo skryté.⁴

1.2 Definice šikany

Jak již bylo uvedeno výše, šikana je závažnou agresivní poruchou chování. Vágnerová ve své publikaci definuje šikanu jako násilně ponižující chování, ať již jednotlivce nebo skupiny vůči slabšímu jedinci. Tímto projevem zneužití postavení a moci, který si jedinec nějakým způsobem ve skupině získal, může být jak fyzická síla, tak i intelektuální zdatnost. Násilí se bezmocností a slabostí oběti nejen stimuluje, ale i posiluje.⁵

Šikanování je všudypřítomné a může jedince doprovázet celý jeho život, začíná v rodině mezi sourozenci, pokračuje ve školce, ve školách, v zájmových skupinách, v partnerských vztazích, mezi sousedy a končí např. týráním seniorů. Šikanování je nebezpečná sociální nemoc ve společnosti, která může vést až k následkům poškozování zdraví jednotlivce, skupin, včetně rodiny a společnosti vůbec.⁶

Šikana je ubližování tomu, kdo se nemůže či nedovede bránit. Jedná se především o opakované jednání, ve velmi závažných případech i o jednání jednorázové

³ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009, s. 85.

⁴ TRAIN, A. *Nejčastější poruchy chování dětí*, Portál s.r.o., 2001, s. 14-18.

⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004, s. 798.

⁶ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001, s. 17-18.

s hrozbou opakování. Pro upřesnění, šikana probíhá mezi těmi kteří jsou ve stejném postavení například ve škole mezi žáky, studenty. Existuje ale i šikana ze strany vyučujícího ke studentům a také je prokázána šikana ze stran žáků k vyučujícím. Šikanou vzniká asymetrický vztah moci, přičemž oběť ví, kdo jí ubližuje, bojí se jej a je závislá na jeho rozmarech.

Šikana bývá nenápadná a vyskytuje se mimo dohled učitelů, a tak mnoho dětí trpí v tichosti. Z větší části se vyskytuje v podobě slovního napadání, ale řada dětí má zkušenosti také s různými formami fyzického násilí. Nezabývá-li se tímto problémem, může to pro dítě znamenat v pozdějším životě jakési postižení, např. nedůvěřivost, strach z nových situací a úspěchů, nekomunikativnost, samotářství atd. Vysoké procento šikanovaných se zabývalo myšlenkou sebevraždy, v horších případech se o sebevraždu pokusili. Podíváme-li se na druhou stranu, pro rodiče je těžko přijatelné, že jejich dítě může být násilníkem. Opět je důležité se tímto okamžitě zabývat, neboť budoucnost násilníka je chmurná. Statistikou bylo zjištěno, že z deseti šikanujících chlapců se jich šest stalo zločinci, kteří byli usvědčeni z agresivního a násilného přepadení.⁷

1.3 Účastníci šikany

V samotné definici šikany již byli okrajově zmíněni její účastníci. Vzhledem k zaměření této bakalářské práce řadíme mezi účastníky šikany agresora, oběť, přihlížející, pedagoga, rodiče agresora, rodiče oběti aj. Dále se však budeme podrobněji zabývat pouze agresorem, obětí, přihlížejícími a pedagogem.

1.3.1 Agresor šikany

Agresorem je ten, jenž se aktivně zúčastní šikany, resp., ten, který jí začíná a vede a pro něhož jsou typické určité vlastnosti. Pomocí těchto vlastností jsme schopni odhadnout, kdo je agresorem ve skupině, popř. kdo by se jím mohl stát a dále kde k šikaně dochází. Uveďme si pár znaků charakteristických pro agresora:

- agresor bývá tělesně zdatný, silný a obratný (jen pro zajímavost – šikanu dokáže někdy perfektně vymyslet a zorganizovat i jedinec malý a slabý),

⁷ TRAIN, A. *Nejčastější poruchy chování dětí*, Praha: Portál, 2001, s. 44-45.

- ve tváři agresora, v jeho mimice můžeme často číst určitou „hrubost“,
- agresorem bývá rváč, žák, který má horkokrevný temperament, je vznětlivý, impulzivní, špatně se kontroluje a často se dostává do konfliktů,
- agrese ve formě šikany bývá spojena s dalšími způsoby porušování školního řádu a pravidel chování, jako je celková nekázeň, drzost, lhaní, krádeže, podvádění, ničení věcí ve zlomyslnosti atd.,
- agresor mívá často slabší školní prospěch,
- agresor mívá zakrnělé svědomí,
- agresor bývá u spolužáků neoblíbený,
- agresor bývá dominantní, panovačný, rád ovládá druhé,
- agresor bývá, zlomyslný a škodolibý,
- agresorovi často chybí empatie, schopnost vcítit se do druhého.

Agresivita se vytváří již v prvních letech života, určitou roli hrají zděděné a vrozené sklony jako je vznětlivost a impulzivita a menší citlivost k možným následkům jednání. S věkem se agresivita spíše zhoršuje, proto je možno se značnou pravděpodobností předpovědět členství v pochybných partách, násilné přečiny a trestné činy v mladém dospělosti.⁸

Výraznou roli u agresora hrají genetické faktory (v porovnání s jinými výzkumy ze 60 % je míra agrese dědičná), které může jedinec zdědit jak od otce, tak od matky, přičemž větší problém s agresivitou mají děti vychovávané tzv. skrytě agresivní matkou. Agresora lze očekávat i u dítěte, kterému je od raného věku rodiči dáváno najevo, že jeho agresivita slouží k dosažení vytyčeného cíle. Jako další faktor agrese může být organické poškození mozku, kdy poškození vede k nadměrné vnímavosti vůči podnětů z okolí, na které pak reaguje impulzivní agresí.⁹

Z. Martínek se ve své publikaci zaměřuje u agresora zejména na příčinu v samotné rodině, agresory rozděljuje dle následujících typů:

- agresor hrubý, fyzický (použití fyzické převahy a síly),
- agresor jemný, kultivovaný (k dospělým – pedagogům se chová slušně, v jejich očích je sociometrickou hvězdou třídy),

⁸ ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. *Jak na šikanu*, Praha: Grada, 2010, s. 53-58.

⁹ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*, Praha: Grada, s. 7-19.

- agresor srandista (nepřipouští si žádné zodpovědnost ani starosti),
- agresor spouštějící ekonomickou šikanu (oproti ostatním má nadbytek všeho).¹⁰

Agresor – iniciátor, je silný, umí svůj strach skrývat a zneužívat strachu druhých, dále je fyzicky zdatný, má v sobě nereflektovatelnou krutost (skvělý pocit z utrpení a ponížení šikanovaných obětí) a silnou touhu po moci. Poslední dvě jmenované vlastnosti, tedy nereflektovatelná krutost a silná touha po moci jsou jakými si hnacími motory konání agresorů. Mezi společně komplikované motivační struktury agrese patří další motivy:

- motiv upoutání pozornosti,
- motiv zabíjení nudy,
- motiv „Mengeleho“ (zkouší, co vydrží),
- motiv žárlivosti,
- motiv prevence,
- motiv vykonat něco velkého.

Osobnost agresora je duchovně a mravně nezralá. M. Kolář uvádí tři typy agresora:

- hrubý, primitivní, impulzivní, se silným energetickým přetlakem, kázeňskými problémy – narušeným vztahem k autoritě,
- velmi slušný, kultivovaný, narcisticky šlechtěný, sevřený, zvýšeně úzkostný, někdy i se sadistickými tendencemi v sexuálním smyslu,
- „srandista“, optimistický, dobrodružný, se značnou sebedůvěrou, výmluvný, nezřídka oblíbený a vlivný.¹¹

1.3.2 Oběť šikany

Podobně jako je sklon určitých dětí šikanovat druhé, je rizikové, že určité typy dětí se stanou terčem agresorů, tedy obětí. Děti, které jsou ohroženi více než jiní, mají rovněž typické vlastnosti. Mezi tyto řadíme:

- tělesná slabost,
- nápadné vnější znaky (brýle, ryšavé vlasy, obezita),
- rasová odlišnost,

¹⁰ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*, Praha: Grada, s. 136-139.

¹¹ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001, s. 85-86.

- neurotičnost (dítě je plaché, tiché, do sebe vztažené, v kolektivu izolované atd.),
- hyperaktivita a poruchy pozornosti,
- opožděný rozumový vývoj,
- dítě oslabené nemocí,
- sobeckost,
- pocit méněcennosti s pesimismem a beznadějí,
- plachost, neschopnost se prosadit,
- dítě ze sociálně slabší rodiny,
- tzv. „šplhoun“,
- dítě s kombinací psychického a sociálního handicapu,
- nové dítě v sehraném kolektivu.

Riziko vzniku oběti šikany se zvyšuje nejrůznějšími vlivy z rodinného prostředí, které omezuje harmonický, svobodný rozvoj osobnosti, jako např. hyperaktivní matka, která dítě rozmazluje, jedináčkovská výchova rodina s problematickým vztahem k násilí (prát se je špatné), rodina sociálně izolovaná, rodina s mimořádně pruderní sexuální výchovou. Oběť má oproti agresorovi výhodu, že si v dospělosti může najít takové prostředí, jaké mu vyhovuje, jizvy na duši však zůstávají ještě dlouhá léta.¹²

Z. Martínek opět oběti zařadil do určitých typů:

- oběť na první pohled (vysílá do okolí signál slabosti),
- oběť setrvávající dlouhou dobu pod ochrannými křídly matek nebo babiček,
- handicapované děti,
- učitelské děti.¹³

Kritéria oběti jsou velmi rozmanitá, někdy může být výběr oběti nahodilý. Přesto existují typické oběti, které jsou ve školách týrané. Jsou to nejslabších ze slabých. Nejsilnějším magnetem je příliš viditelná bojácnost a zranitelnost. Ve střetech ztrácejí hlavu, propadají panice, hrůze, malomyslnosti, výčitkám svědomí, přílišné sebekritice atd. Zpravidla bývají méně zdatní než agresori. Často jsou nějakým způsobem oslabeni, mívají tělesný nebo psychický handicap. Z tělesných handicapů to

¹² ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. *Jak na šikanu*, Praha: Grada, 2010, s. 58-63.

¹³ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*, Praha: Grada, s. 139-14.

může být malá fyzická síla, obezita, tělesná neobratnost, mimořádnost ve vzhledu atd. K psychickým handicapům řadíme hyperaktivitu a poruchovou pozornost, specifické poruchy učení atd. Jako další kritérium oběti může být depresivní stav nebo vyčerpání po dlouhodobé nemoci, ale i o nízký socioekonomický status rodičů, dále premiant ve třídě nebo žák s rasovou odlišností. Typy obětí jsou následující:

- oběti slabé s tělesným a psychickým handicapem,
- oběti silné a nahodilé,
- oběti deviantní a nekonformní,
- šikanovaní žáci s životním scénářem oběti.¹⁴

1.3.3 Přihlízející a pedagog

Agresori často šikanují i kvůli spolužákům, kterým chtějí imponovat a předvést svou moc. Pro děti, kteří jsou svědky šikany, je trýznění oběti atraktivní podívanou. Pokud šikana trvá déle, proměňuje mentalitu třídy a děti se postupně přidávají na stranu agresora a situace se pro ně jeví jako normální. Na druhou stranu, existuje řada jedinců, kteří se dovedou zastat druhých, zejména se jedná o dívky. Tito jedinci mají smysl pro zodpovědnost, kterou jim vštěpila rodinná výchova, ve třídě jsou oblíbení a vlivní.

I pedagog může být účastníkem šikany, může na ní nést vinu tím, že jí dostatečně nepředchází vytvářením pozitivní atmosféry ve třídě, nebo dále může šikanu prohloubit tím, že kritizuje, byť i oprávněně, oběť. Učitel nese odpovědnost za šikany probíhající ve škole, pokud tuto nevyřeší, může být za ní trestán.¹⁵

Povinností učitele je vždy při podezření na šikany kontaktovat rodiče oběti a dále citlivě komunikovat se samotnou obětí. Učitel by měl být všímavý, sledovat nejen dění ve třídě, ale i vztahy mezi dětmi, ze kterých je možno vysledovat známky šikanování. V případě odhalení šikany musí učitel zaujmout před třídou nesouhlas s takovým jednáním, kdy tento postoj je důležitý jak pro samotnou oběť, tak pro zbytek žáků ve třídě, kteří musí tímto vědět, že se takovéto jednání ve společnosti netoleruje. Po náležitém vyšetření následuje i patřičný postih agresora.¹⁶

¹⁴ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001, s. 87-89.

¹⁵ ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. *Jak na šikanu*, Praha: Grada, 2010, s. 65-67.

¹⁶ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*, Praha: Grada, s. 142.

1.4 Příčiny šikany

Výraznou roli, a to až 60 %, u zvýšené agrese hrají genetické faktory. Agresivitu můžeme pozorovat i u dětí postrádající bazální jistotu matky od samého narození. Zvýšenou agresivitu lze očekávat i od dítěte, kterému je od raného dětství rodiči vštěpováno, že jeho agresivita slouží k dosažení vytyčeného cíle, dále i od dítěte, jehož rodiče odmítají jakoukoliv spolupráci a nevidí v chování svého dítěte naprosto žádný problém. Mezi další příčiny můžeme zařadit zapříčinění organickým poškozením mozku.¹⁷

Nárůst agresivního chování je možné pozorovat v rychle se měnících životních podmínkách. Aby se samotné šikanování projevilo, je zapotřebí souhry řady příčin a podmínek v oblasti dědičnosti a výchovného prostředí, které se posléze objeví jako zkratovité chování žáků vyvolávající řetězovou reakci ústící v šikanování. Jedná se především o destruktivní dynamiku, rizikové osobnostní charakteristiky a prostředí, které nedbá na prevenci.¹⁸

1.5 Vývojová stádia šikany

Pro léčbu a diagnostikování poruchy chování konkrétně šikanování je důležité znát vývojová stádia. Výše byl popsán nejen vztah agresora a oběti, ale také i celé skupiny, na kterou se především zaměřuje M. Kolář¹⁹, a to zejména z toho důvodu, že šikanování se odehrává právě v kontextu vztahů nějaké konkrétní skupiny. Tyto vztahy mají při šikaně svojí vnitřní dynamiku a zákonitý vývoj. Pro správnou léčbu je nutné porozumět mechanismu proměny zdravé skupiny v nemocnou od zárodečné podoby k nejvyššímu stupni systémového ničení pozitivních vztahů mezi členy skupiny.

1) *První stádium: zrod ostrakismu*

Šikanování se může objevit téměř v každé skupině, kdy podmínky vzniku jsou běžné a nenápadné a iniciátoři vzniku jsou obyčejní kluci a holky. V každé skupině se objeví nejméně vlivný a oblíbený jednatel – obětní beránek, na

¹⁷ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*, Praha: Grada, s. 10-19.

¹⁸ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001, s. 78-79.

¹⁹ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001, s. 78-79.

kterém se může projevit zárodečná podoba šikanování s rizikem dalšího negativního vývoje. Jedná se o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se tzv. obětní beránek necítí dobře, a to tak, že je neoblíbený, ostatní jej víceméně odmítají, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, legrácky apod.

2) *Druhé stádium: fyzická agrese a přitvrzování manipulace*

V případě že ve skupině stoupá napětí, na neoblíbeném jedinci si ostatní spolužáci odreagovávají své nepříjemné pocity, např. z neočekávané písemné práce, z konfliktu s učitelem atd. a začíná se objevovat subtilní fyzická agrese. Další možností může být výskyt několika agresivních asociálních jedinců, kteří od samého počátku používají násilí pro uspokojení svých potřeb. Vývoj tak závisí na míře pozitivního zaměření skupiny a na postoji žáků k šikanování. Pokud však toto schází, je velmi pravděpodobné, že pokusy o šikanování budou trpěny a násilí zakoření v určité podobě.

3) *Třetí stádium: klíčový moment – vytvoření jádra*

Pokud se nevytvoří pevná hranice přitvrzovaným manipulacím, může se mnohdy z počáteční agrese jednotlivce vytvořit skupina agresorů, která začne spolupracovat a systematicky šikanovat nejvhodnější oběť. V tomto momentu se rozhodne, zda se počáteční stádium přehoupne do stádia pokročilého. Při tomto je důležité, zda se vytvoří či nevytvoří silná pozitivní skupina, která by ovlivnila vývoj šikany.

4) *Čtvrté stádium: většina přijímá normy agresorů*

Jak bylo popsáno ve třetím stádium, nevytvoří-li se silná pozitivní skupina, činnost agresorů pokračuje a vzniká tak neformální tlak a málokdo se mu dokáže postavit. Ve skupině dochází k proměně, vytváří se jakási alternativní identita, která je poplatná normám vůdcům.

5) *Páté stádium: totalita neboli dokonalá šikana*

V tomto stádiu jsou normy agresorů přijaty a respektovány všemi členy skupiny a vzniká jakési stádium vykořisťování, v němž jsou utvořeny dvě skupiny – tzv. otrokáři a otroci. Agresoři využívají na obětech všeho, co je využitelné, zcela ztrácejí zábrany a jsou nutkáni opakovaným násilím. Oběti jsou následkem strachu

nucení udělat cokoli, kdy důsledkem toho je následný únik – vymyšlení nemoci, útek, sebevražedné myšlenky atd. V tomto stupni dochází k tomu, že všichni členové skupiny, jak skupiny tyranizujících, tak týraných, přijímají normy šikanování za své, popř. je zcela respektují.²⁰

2 Kyberšikana

Kyberšikana je jedna z forem psychické šikany. Podstata a řada mechanismů jsou u kyberšikany společné s tradiční psychickou šikanou. Kyberšikana se děje záměrně, opakovaně, zahrnuje psychické násilí, způsobuje psychické trauma a zranění bývá hluboké a obtížně léčitelné. Šikanovaný se cítí být poníženy, bezvýznamný, prožívá nejen virtuální, ale i skutečnou exkomunikaci ze společenství. Kyberšikana využívá dopisy, telefony, internet a mobil –, zbraně hromadného ničení“.²¹

Rozvoj technologie má pro společnost nejen značný význam, ale i svou stinnou stránku v podobě nebezpečného zneužívání. Moderní technologie poskytují zrádné zbraně, které nemají limity, hranice a svědomí. Jinak řečeno psychologickou zbraň nepředstavitelné síly, zvanou kyberšikana. Kyberšikana je tedy specifický druh násilí, který se využívá k ponižování, nadávání, urážení, zavražďování, vyhrožování, vydírání a pronásledování jedinců moderními médii – internet, mobilní telefony.²²

Tradiční šikana je tak s kyberšikanou úzce spojena, existuje mezi nimi silná závislost, kdy oběť kyberšikany byla v minulosti také obětí klasické šikany. Charakteristiky, které oba druhy šikanování odlišují, jsou uvedeny v následující tabulce.²³

²⁰ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001, s. 35-43.

²¹ ROGES, V. *Kyberšikana*, Praha: Portál, 2011, s. 8-9.

²² VAŠUTOVÁ, M. *Proměny šikany ve světě nových médií*, Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2010, s. 75-77.

²³ VAŠUTOVÁ, M. *Proměny šikany ve světě nových médií*, Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2010, s. 77-78.

Tab. č.1 Komparace tradiční šikany a kyberšikany podle kritérií, které je specificky vymezují

		<i>Tradiční šikana</i>	<i>Kyberšikana</i>
JAK	Způsob	tváří v tvář	za použití ICT
	Forma	fyzická, verbální, sociální, ekonomická	nevyžádaná, zraňující, vyhrožující sdělení, pořizování a šíření záznamů aj.
	Prostředek	fyzická zdatnost, verbální obratnost, orientace v sociálních vztazích	mobilní telefon, PC, internet (SMS, MMS, e-mail, IM, web, sociální sítě, PC hry)
KDE	Místo	školní prostředí, nejbližší okolí	kdekoliv v dosahu ICT, celý svět
KDY	Čas	před/v průběhu/ po školním vyučování	kdykoliv 24 hodin/7 dní v týdnu
	Trvání	opakovaná akce	jednorázový akt
	Expozice	jednorázově	opakovaně
KDO	Identita aktérů	vzájemná znalost	anonymita
	Agresor	fyzická/sociální převaha	pokročilá znalost PC
	Publikum	pasivní přihlížející, omezený počet	aktivní šířitelé (stávají se agresory), nekonečné publikum (celý svět)
	Oběť	fyzicky, sociálně slabší	kdokoli, příp. s menší znalostí PC
	Dospělí	informování, zapojení, prevence i intervence	nedostatečná úroveň, nízká úroveň supervize

Zdroj: VAŠUTOVÁ, M, *Proměny šikany ve světě nových médií*, Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2010, s. 79.

2.1 Příčiny a spouštěče kyberšikany

Spouštěcí impulsy a příčiny kyberšikany jsou rozmanité a jejich prapůvod je daleko v minulosti, který je důsledkem narušené komunikace a schopnosti empatie.

- kyberšikana je vnímána jako normální věc – je tolerována a zůstává bez následků, obtěžování může trvat i léta,
- nuda – kyberšikana může vzniknout z dlouhé chvíle, z malého sporu tak může vzniknout větší, který se postupně vyhrocuje a šíří,

- kulturní konflikty - pod tímto si představujeme konflikty mezi dospívajícími různých národností,
- spory ve třídě – napětí, které se občas objeví ve třídním kolektivu se stále častěji přesouvá na internet, kde se pomocí sociálních sítí nebo sms zpráv vyskytne nepříjemné obtěžování,
- rozpad přátelství – vztahy mezi dospívajícími se mění, v nerozlučném přátelství může zavládnout nenávist a pomstychtivost,
- proměna třídního kolektivu – třída je přeorganizována nebo přijdou noví žáci,
- zveřejnění osobních informací – děti a dospívající si často neuvědomují, jak nebezpečné je zveřejnění osobních detailů.²⁴

2.2 Znaky kyberšikany

Kyberšikana má s tradiční šikanou společný jeden znak, jejich cílem je ať už fyzicky nebo psychicky někomu ublížit. Samotné specifické znaky kyberšikany si vysvětlíme v následujících podkapitolách.

Anonymita

Oběť se nikdy nemusí dozvědět, kdo ji šikanoval. Pachatelé se skrývají za skrytá čísla, přezdívky, smyšlené emailové adresy. Anonymita jim umožňuje agresi stupňovat a dovolit si to, co by si tváří v tvář nikdy nedovolili.

Nezávislost na místě a čase

Agresor kyberšikany nemusí být fyzicky na stejném místě jako oběť. Nebezpečí tkví v tom, že před kyberšikanou se nelze skrýt, poněvadž díky rozšířenosti a dostupnosti komunikačních technologií lze oběť dosáhnout prakticky v jakémkoliv čase i místě.

Proměna agresora i oběti

K virtuální šikaně není zapotřebí fyzické síly, nezáleží na pohlaví ani na věku. Obětí se tak může stát kdokoliv, např. i učitel o kterém se zveřejní diskriminující materiál na veřejných portálech s vysokou návštěvností.

²⁴FILECCIA.M. *Jak zvládnout kyberšikanu?* Online Safety Institute, s. 10.

Pro pobavení kohokoli

Kyberšikana zaručuje vysoký počet obecenstva, kdy navíc se mohou přidávat stále další a další diváci.

Obtížná kontrola a rychlé šíření

U kyberšikany nejsou klasické znaky šikanování, kterých by si mohlo všimnout okolí. Většinou trvá delší dobu než se odhalí potenciální nebezpečí, proto se kyberšikana může rychle šířit.²⁵

2.3 Druhy – prostředky kyberšikany

Rozlišujeme dva typy kyberšikany, a to přímé útoky a kyberšikanu v zastoupení. V prvním případě se jedná o útoky přímo k oběti, jako např. posílání obtěžujících sms zpráv, emailů, kradení hesel a následné zneužívání účtu, zveřejňování intimních informací nebo pomlouvání prostřednictvím blogu, zveřejňování obrazových materiálů, rozesílání spamů, vydávání se za jiného člověka atd. V druhém případě tzv. „v zastoupení“ hovoříme tehdy, najde-li si agresor pro zneužívání oběti někoho jiného, který je většinu času nevědomým komplicem.²⁶

Vanessa Rogers ve své publikaci popisuje osm druhů kyberšikany, a to za pomoci:

- a) textových zpráv – jedná se o zprávy s výhrůžným či útočným obsahem a může mít tak podobu opakovaného, vytrvalého zahlcování oběti velkým množstvím SMS zpráv,
- b) fotografií nebo videoklipů – tyto je možné prostřednictvím internetu popř. Bluetoothu poslat dál, pachatel tak oběť zachycující na fotografii nebo záznamu zahanbí nebo zastrašuje,
- c) mobilních telefonů – agresor svou oběť obtěžuje neustálými a útočnými telefonáty, případně její opakovaně prozváním. V tomto případě je možné i šikanování za pomoci ukradeného telefonu, kdy daná oběť je mylně považována za agresora,

²⁵ *Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele*, s. 15-17.

²⁶ *Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele*, s. 17-18.

- d) e-maily – vzhledem k tomu, že není těžké vytvořit si různé e-mailové účty, ze kterých je možné odesílat útočné a šikanující e-maily, narůstá počet kyberšikany i v tomto směru,
- e) chatovací místnosti – v případě, že jsou porušena bezpečnostní opatření chatovací místnosti, stane se tak dalším prostředkem pro zastrašování a výhrůžek,
- f) instant messaging – v ČR je nejčastějším prostředkem této komunikace Skype nebo ICQ,
- g) sociální sítě – spojení jednoduchosti, sdílení fotografií a zábavy může být zneužito,
- h) internetové stránky – získané dovednosti používání internetových technologií lze snadno využít k vytvoření hanlivého blogu o oběti.²⁷

Marie Vašutová prostředky kyberšikany ucelila do dvou cílených skupin:

Mobilní telefony – dnes již vlastní mobilní telefon děti v první třídě, kdy se stal nedílnou součástí běžného života. Riziko může spočívat jak v samotných telefonátech – prozvánění, tak i v krátkých textových zprávách, neboť oběť může prakticky zastihnout kdekoliv. Další riziko vzniká v rozšiřování technologií, které umožňují mobilním telefonům zaznamenávat a dál přeposílat zvukové nebo obrazové záznamy.

Internet – nabízí širokou škálu možností využití a zároveň zneužití. Prostřednictvím elektronické komunikace mohou být předávány, textové zprávy, obrázky, fotografie, videa atd. Mezi prostředky řadíme e-mail, Instant Messannging, chaty, diskusní fóra, blogy, sociální sítě, seznamky.²⁸

Pro přehlednost uvádím, dle výzkumu respondentů na Ostravské univerzitě, tabulky, ve kterých jsou znázorněny projevy prostředky kyberšikany, kterými se uskutečňovala.²⁹

²⁷ ROGES. V, *Kyberšikana*, Praha: Portál, 2011, s. 33-35.

²⁸ VAŠUTOVÁ. M, *Proměny šikany ve světě nových médií*, Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2010, s. 80-82.

²⁹ VAŠUTOVÁ. M, *Proměny šikany ve světě nových médií*, Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2010, s. 149,157.

Tab. č.2 Prostředky kyberšikany podle svědků :

Prostředky kyberšikany		téměř denně	často	občas	málo	vůbec	celkem
SMS, MMS	počet	19	23	11	21	89	163
	%	11,7	14,1	6,7	12,9	54,6	100
E-mailová komunikace	počet	16	20	18	16	93	163
	%	9,8	12,3	11,0	9,8	57,1	100
Chat, diskuze	počet	21	21	22	15	84	163
	%	12,9	12,9	13,5	9,2	51,5	100
Blog a jiné webové aplikace	počet	11	12	21	13	106	163
	%	6,7	7,4	12,9	8,0	65,0	100
Krádež identity	počet	10	15	16	16	106	163
	%	6,1	9,2	9,8	9,8	65,0	100
Zneužití cizího účtu	počet	3	13	12	12	123	163
	%	1,8	8,0	7,4	7,4	75,5	100
Umístění fotek šikany nebo šikanovaného na web	počet	16	15	16	19	97	163
	%	9,8	9,2	9,8	11,7	59,5	100
Umístění videa šikany nebo šikanovaného na web	počet	5	11	10	19	118	163
	%	3,1	6,7	6,1	11,7	72,4	100
Umístění audiozáznamu šikany nebo šikanovaného na web	počet	1	6	6	12	138	163
	%	0,6	3,7	3,7	7,4	84,7	100

Zdroj: VAŠUTOVÁ. M, *Proměny šikany ve světě nových médií*, Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2010, s. 149

Tab. č.3 Prostředky kyberšikany podle obětí:

Prostředky kyberšikany		téměř denně	často	občas	málo	vůbec	celkem
SMS, MMS	počet	16	10	8	7	81	122
	%	13,1	8,2	6,6	5,7	66,4	100
E-mailová komunikace	počet	10	8	3	9	92	122
	%	8,2	6,6	2,5	7,4	75,4	100
Chat, diskuze	počet	9	5	7	7	94	122
	%	7,4	4,1	5,7	5,7	77	100
Blog a jiné webové aplikace	počet	8	1	1	6	106	122
	%	6,6	0,8	0,8	4,9	86,9	100
Krádež identity	počet	2	3	3	4	110	122
	%	1,6	2,5	2,5	3,3	90,2	100
Zneužití cizího účtu	počet	0	0	4	6	112	122
	%	0	0	3,3	4,9	91,8	100
Umístění fotek šikany nebo šikanovaného na web	počet	4	1	2	3	112	122
	%	3,3	0,8	1,6	2,5	91,8	100
Umístění videa šikany nebo šikanovaného na web	počet	1	1	0	0	120	122
	%	0,8	0,8	0	0	98,4	100

Zdroj: VAŠUTOVÁ. M, *Proměny šikany ve světě nových médií*, Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2010, s. 157

Z výše uvedených prezentovaných výsledků, zejména z procentuelního zhodnocení vyplývá, že se odpovědi od svědků kyberšikany od odpovědí obětí šikany víceméně neliší. Větší odchylky se projevily u následujících prostředků kyberšikany: blog a jiné webové aplikace, krádeže identity a umístění fotek šikany nebo šikanovaného na web.

V těchto případech se větší část dotazovaných obětí s těmito prostředky nesetkala, příčiny mohou být různé a diskutabilní.

2.4 Specifické projevy kyberšikany

Jak již bylo uvedeno výše, kyberšikana mnohdy začíná stejně jako tradiční šikana, její projevy vychází z projevů psychické šikany, mezi nejznámější patří:

- publikování ponižujících záznamů nebo fotografií,
- ponižování a pomlouvání,
- krádež identity,
- ztrapňování pomocí falešných profilů,
- provokování a napadání uživatelů v online komunikaci,
- zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť,
- vyloučení z virtuální komunity,
- obtěžování.³⁰

Maria Vašutová ve své publikaci projevy kyberšikany popisuje jako formy, mezi které řadí:

- nevyžádaná sdělení (spamy, hoaxy, viry aj.) – přehlcená e-mailová schránka neb síť nevyžádanými informacemi mohou poskytovat uživatelům nebezpečné rady, přičemž na děti s nekritickým přístupem mohou působit na jejich psychiku,
- rozhňování (flameng) – jedná se o ohnivou, krátkodobou hádku mezi dvěma či více protagonisty,
- obtěžování (harassment) – jde o obtěžování pomocí urážlivých nebo výhružných zpráv doručovaných pomocí sms, chatu, e-mailu, facebooku atd.
- pomlouvání (denigration) – zveřejňování hanlivých, nepravdivých, urážlivých informací o oběti,
- vydávání se za někoho (impersonation) – zneužívání identifikačních údajů oběti,
- odhalení a podvod (outing and trickery) – zveřejňování soukromých, tajných, intimních informací, která oběť nikdy nezamýšlela zveřejnit,

³⁰ KREJČÍ. V, *Kyberšikana*, Olomouc, 2010, s. 15.

- vyloučení (exkluze) – vyloučení z on-line světa např. na facebooku z přátel,
- pronásledování (cyberstalking) – sledování, slídění nebo pronásledování prostřednictvím moderních ICT prostředků,
- veselé fackování (happy slapping) – nafilmovaná oběť, která je zachycena v okamžicích, kdy je zesměšňována nebo fyzicky napadena, s následným zveřejněním záznamu,
- vydávání za někoho jiného na internetu za účelem osobní schůzky vedoucí k obtěžování (cybergrooming) – vylákání dětí pod mylnou identitou např. za sexuálním účelem,
- ohrožení (cyberthreats) – prohlášení o plánovaných záměrech jako např. sebevraždy.³¹

2.5 Agresor kyberšikany

Osoba agresora se v kyberšikaně mimo sofistikovaných technologií neliší od osoby agresora tradiční šikany, poněvadž cíl ubližování je totožný, a to zranit, vystrašit a ponížit oběť buď v soukromí, nebo na veřejnosti. V kyberšikaně se útočnickovi nabízí mocnější a zákeřnější zbraně v podobě prostředků ICT a na jeho fyzické síle, na věku, pohlaví ani postavení v sociální skupině nezáleží. V reálném světě může být útočník ve skutečnosti neprůbojný, ostýchavý, neumí navazovat vztahy s ostatními. Prostředím elektrotechnické komunikace se proměňuje na aktivního až agresivního jedince. Kyberprostor tak díky zručnosti útočníka představuje díky anonymitě sílu, pod kterou si vytváří novou identitu. Agresor ztrácí zábrany a dochází u něho k disinhibičnímu efektu, který je posílen anonymitou, časovou a fyzickou vzdáleností a absencí komplexních smyslových vjemů. Potenciální hrozba je spojena s faktem, že agresor nevidí emoční reakce oběti a není tak schopen po afektivní a kognitivní stránce zhodnotit důsledky svého jednání. Pro jednotlivé typy kyberagresorů jsou typické různé styly kyberšikanování, které se od sebe navzájem liší. Rozlišujeme následující typy kyberagresorů:

³¹ VAŠUTOVÁ, M., *Proměny šikany ve světě nových médií*, Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2010, s. 82 – 88.

„Pomstychtivý andělek“

Sám sebe jako agresora nevnímá, vidí pouze osobu, která napravuje zlo. Často sám zažil šikanu a nyní jí oplácí jinému.

„Bažící po moci“

Chce dát najevo míru své autority, dokázat, že je dostatečně silný na to, aby ostatní dělali to, co po nich on požaduje. Druhé ovládá prostřednictvím strachu. Tito agresori potřebují pro svou činnost publikum. Svými činy se chlubí, čímž chce vyvolat zpětnou reakci, odezvu, pokud se však této odezvy nedostává, stupňuje své útoky.

„Sprosté holky“

Je znuděný a hledá zábavu. Typickými agresory tohoto typu bývají často děvčata, která šikanují jiné dívky. Rovněž je tato šikana chápána ve skupině, která vyžaduje publikum a touhu po obdivu.

„Neúmyslný kyberagresor“

Předstírají před on-line uživateli, že jsou tvrdí, nerozdávají rány, pouze odpovídají ostatním bez přemýšlení o následcích svého jednání. Mají tendenci odpovídat ve vzteku nebo když jsou frustrovaní.³²

Kyberútočníci tvoří velkou skupinu, ve které nalezneme uživatele s nízkým i vysokým sociálním statutem. V řadě případů oběť útočníka zná, často to bývá někdo z přátel nebo z rodiny. Mezi útočníky převažují osoby, které nebyly dosud trestány, avšak přibývá případů, kdy se za útočníkem skrývá deviant se sexuálními sklony k dětem a mladistvým. U těchto případů byl diagnostikován patologický zájem o děti, poněvadž útočník má strach s navazováním kontaktu s dospělým, kdežto navazování vztahu s dětmi vnímají jako méně ohrožující. Psychická manipulace v kyberprostoru probíhá obvykle delší dobu cca 3 měsíce až několik let a prochází těmito etapami:

- příprava kontaktu (útočník připravuje podmínky pro realizaci manipulace, kdy používá falešnou identitu a autoritu),
- kontakt s obětí, navázání a prohlubování vztahu (útočník navazuje kontakt s obětí a buduje prohlubování virtuálního vztahu tak, že se snaží získat co

³² VAŠUTOVÁ, M, *Proměny šikany ve světě nových médií*, Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2010, s. 90-94.

nejvíce osobních informací o oběti, vytváří si její profil, začne jí vábit a uplácet, snižuje zábrany se zaváděním sexuálního obsahu do konverzace, snaží se oběť izolovat od okolí),

- příprava na osobní schůzku (v této etapě útočník využívá techniky cílené manipulace, kdy je překonán věkový rozdíl mezi jím a obětí a za pomoci vydírání může dojít k osobní schůzce, při které může fyzicky či sexuálně zaútočit.³³

2.6 Oběť kyberšikany

V kyberšikaně se může stát obětí kdokoli, neboť oběť může být vybrána cíleně, ale také i náhodně. Riziko oběti tkví také v tom, že dospívající sdílejí své identity a myšlenky online, a proto jsou mnohem náchylnější stát se cílem kyberšikany. Dá se rovněž předpokládat, že oběti kyberšikany jsou méně obratné v používání ICT, neboť se ve virtuálním světě chovají nezodpovědně. Vedené výzkumy se shodují v tom, že oběťmi kyberšikany bývají převážně dívky. Závažnost kyberšikany se odráží v následku, který může mít závažný dopad na zdraví oběti, co se týče psychického vývoje. Nejběžněji se u obětí kyberšikany objevují deprese. Oběť často projevuje smutek, plačtivost, snížený zájem o aktivity nebo neschopnost těšit se z předtím oblíbených aktivit, trvající pocit nudy, ztráta energie, zvýšená podrážděnost, hněv, bolesti hlavy nebo břicha. Tyto příznaky bývají z počátku pro okolí neviditelné. Největší hrozbou pro oběť šikany je, že forma kyberšikany, která se může vrátit a oběť kyberšikany je tak vystavena psychickému tlaku se kterými se v minulosti vyrovnala a její rány se opět otevřou.³⁴

Kopecký a Krejčí uvádí, že oběťmi kyberšikany jsou zpravidla nejčastěji dívky ve věku 11-17 let, které jsou uživateli internetu a tráví tak velké množství volného času v online komunikačních prostředcích. Děti a mládež jsou k manipulaci náchylnější zejména proto, že dosud nemají plně rozvinuté sociální dovednosti a nemají dostatek životních zkušeností. Mezi nejčastější typy obětí řadíme:

- děti s nízkou sebeúctou nebo nedostatkem sebedůvěry,

³³ KOPECKÝ, K. *Riziko virtuální komunikace*, NET UNIVERSITY, Olomouc, 2010, s. 15-19.

³⁴ VAŠUTOVÁ, M. *Proměny šikany ve světě nových médií*, Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2010, s. 95-97.

- děti s emocionálními problémy, oběti v nouzi,
- děti naivní a přehnaně důvěřivé,
- adolescenti/teenageři.³⁵

3 Šikana a kyberšikana na středních školách

V následujících podkapitolách se zaměříme na šikanu a kyberšikanu projevovanou na středních školách, jenž je neopomenutelnou součástí mé bakalářské práce. Důraz bude kladen především na prevenci a řešení šikany a kyberšikany.

3.1 Prevence a obrana před důsledky šikany a kyberšikany

Prevence šikany je namístě tam, kde k ní dosud nedochází, ale i tam, kde k ní prokazatelně došlo a kde byla uplatněna opatření k bezprostřední nápravě. Nebezpečí šikany můžeme uplatnit především uplatňováním některých zásad, které všeobecně prospívají vývoji a pomáhají vytvářet dobré vztahy v rodině i ve škole.³⁶

Základem prevence šikanování na školách je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi samotnými žáky a mezi žáky a učiteli, kdy se utváří bezpečné prostředí za účelem podpory solidarity tolerance, podpory vědomí sounáležitosti, posilování a vytváření podmínek pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy, uplatnění spolupráce mezi dětmi, rozvíjení jednání v souladu s právními normami a důrazem na právní odpovědnost jedince.³⁷

Mezi nejdůležitější body ochrany před kyberšikanou patří respektování ostatních uživatelů, nepřehnaná důvěřivost, nesdělování citlivých informací a především seznámení se s pravidly. V případě výskytu kyberútoku je důležité pro obranu oběti ukončení komunikace, blokování agresora, v případě možnosti odhalení pachatele a následné oznámení. Zúčastněná osoba by neměla být nevšímavá a především by měla podpořit oběť. Pomoc před kyberšikanou nalezneme zejména na Policii ČR, na

³⁵ KOPECKÝ, K. *Riziko virtuální komunikace*, NET UNIVERSITY, Olomouc, 2010, s. 14.

³⁶ ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995, s. 71.

³⁷ ELLIOTOVÁ, M. *Jak ochránit své dítě*, Praha: Portál, 1995, s. 94.

webových stránkách www.pomoconline.cz, www.e-bezpeci.cz, www.saferinternet.cz, www.uoou.cz.³⁸

Prevence před kyberšikanou především spočívá v dobré informovanosti učitelů i žáků a dále ve fungující komunikaci mezi rodičem a dítětem. Pravidla pro děti a mládež, jak se chránit před kyberšikanou jsou následující:

- nenechat se oklamat sliby virtuálních útočníků,
- všímat si nesrovnalostí v komunikaci s kyberútočníky,
- uvědomit si, proč by někdo chtěl za každou cenu udržet internetový vztah nebo obsah komunikace v tajnosti,
- vytyčit si své osobní hranice s ohledem na sex,
- ve virtuálním prostředí nikomu nesdělovat své osobní údaje,
- nikdy nechodit na osobní schůzku, aniž by o tom věděli rodiče,
- dát si pozor na to, s kým se bavit a o čem.³⁹

Škola může předcházet kyberšikaně následujícím způsobem:

- vytvářet podvědomí – každý musí vědět, co je kyberšikana, uvědomit si zodpovědnost práce na internetu a vědět, že škola může podpořit, i když se kyberšikana odehrává mimo ní,
- pravidla chování a respekt k ostatním – tyto pravidla zahrnují zákaz používání mobilního telefonu během vyučování a o přestávkách,
- osoba zodpovědná za boj s šikanou a koncept mediátorů – jedná se o osobu, která má přehled o žácích a zároveň žáci vědí na koho se mohou v případě výskytu šikany obrátit,
- pomoc zvenčí – jedná se o prevenci pomocí působivého referování o možných důsledcích šikany,
- začlenění tématu do výuky – pozornost žáků se upře na hrozbu kyberšikany s uvědoměním, že se jedná o specifický problém, o kterém se musí hovořit,
- vzdělávání pedagogů v oblasti řešení konfliktů – pokud se pedagog naučí zvládat techniky řešení konfliktů, může snadno rozpoznat první náznaky napětí a přiměřeně jednat,

³⁸ KOPECKÝ. K. *Riziko virtuální komunikace*, NET UNIVERSITY, Olomouc, 2010, s. 7.

³⁹ KOPECKÝ. K. *Riziko virtuální komunikace*, NET UNIVERSITY, Olomouc, 2010, s. 19-20.

- podpora pozitivního využívání nových médií – zejména vštěpovat dětem respekt chování k ostatním na internetu a internetovou bezpečnost.

Důraz prevence ze strany samotných učitelů se odvíjí od zvyšování sebevědomí žáků, kteří se zároveň naučí jednat zodpovědně a ví si rady i v nepříjemných situacích.

- posilovat empatii mezi žáky – zvyšování citlivosti vůči ostatním,
- zlepšovat atmosféru ve třídě – pravidelné aktivity, jež jsou zaměřeny na zlepšování vztahů a soudržnosti ve třídě,
- vést k úctě vůči druhým,
- dávat pozitivní zpětnou vazbu – dobře míněná slova si často může druhý vyložit jinak,
- vytvářet dobrý vztah mezi učiteli a žáky.⁴⁰

3.2 Pedagogický pracovník v preventivním stádiu šikany

Klíčovou osobou problematiky šikany a její prevence je pedagog se schopností odhalení a řešení problému. Oproti tomu i sám pedagog může přispět k šikaně, byť i nepatrnou ironickou poznámkou na potencionální oběť, kterou před třídou zesměšnil. Proto je důležité, aby pedagog byl odborník se zvládnutím kázně a nutnou dávkou autority.⁴¹

Pedagogická práce při řešení šikany vyžaduje průpravu pro náročnou psychologickou práci jak s obětí a agresorem, tak i se skupinou přihlížejících. Vyškolený pedagog pak zvládne diagnostikování, řešení a nápravu škody šikany. Pedagogické zvládnutí šikany plynule přechází do prevence.⁴²

Povinností učitele při podezření na šikanu je kontaktovat rodiče potencionální oběti s citlivým zjištěním podmínek a prostředí, ve kterém se dítě pohybuje. Do vyšetřování šikany se musí pouštět s rozmyslem, musí být všímavý se zaujetím jasného stanoviska a projevem nesouhlasu se šikanou před celou třídou. Tento

⁴⁰ FILECCIA.M. *Jak zvládnout kyberšikanu?* Online Safety Institute, s. 12-13.

⁴¹ ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995, s. 40-41.

⁴² ŘÍČAN,P., JANOŠOVÁ,P. *Jak na šikanu*, Praha: Grada, 2010, s. 92-101.

nekompromisní postoj je důležitý jak pro samotnou oběť, tak pro ostatní spolužáky, kteří poznávají, že takovéto nevyhovující chování se ve společnosti netoleruje.⁴³

Prostor, kde se odehrává kyberšikana – kybernetický svět, přesahuje hranice školy. V případě, že se kyberšikana odehrává v době výuky či při jiném programu školy, musí škola – pedagog, zajistit přímou léčbu. Rovněž jako u samotné šikany je potřebné zmapovat vztahy ve třídě, kde se nachází oběť kyberšikany a hledat způsob ozdravení.⁴⁴

3.3 Prostředky vedoucí k odhalení a diagnostikování

O samotné šikaně a kyberšikaně toho již bylo výše pospáno mnoho, avšak o odhalení a řešení se budeme zabývat nyní. Prvním krokem řešení šikany – kyberšikany je připuštění její možnosti existence. K objevení a diagnostikování šikany – kyberšikany slouží pozorování se zaměřením na přímé a nepřímé znaky šikany-kyberšikany, pořizování skrytých videozáznamů, poskytování rozhovorů, vyplnění dotazníků, sociometrické šetření a samotný dozor.

Pozorování

Tato preventivní strategie se odvíjí od znalosti místa, času, situace a podmínek, za kterých dochází k šikanování, s nutností zaměřením jak na přímé (posměch, ponižování, vydírání atd.), tak na nepřímé (samota, nejistota, vystrašenost atd.) znaky šikanování. Pozorováním můžeme tak zjistit, zda se jedná o šikanování verbální, či fyzické.

Rozhovor

Rozhovor je sloučen s nasloucháním, kdy oběť musí vědět, že má v někom důvěru. Na některých školách jsou vymezeni psychologičtí pracovníci, kterým se mohou žáci v případě nedůvěry v učitele obrátit. Důležitost samotného rozhovoru je samozřejmě v samotném vypovídání oběti.

⁴³ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009, s. 142.

⁴⁴ ROGES, V. *Kyberšikana*, Praha: Portál, 2011, s. 10.

Dotazník

Dotazníky zaměřující se na odhalování agresorů a obětí šikany jsou důležité pro sociometrické šetření. V první řadě můžeme použít dotazník s otevřeným typem otázek v druhé řadě dotazník s uzavřeným typem otázek.

Sociometrické šetření

Tato metoda se zaměřuje na zjišťování sociálních vztahů ve skupinách a statusu jednotlivce ve skupině. Základem je zjištění názorů na své postavení ve skupině, postavení k ostatním a vztahy jednotlivých členů. Nejznámější sociometrický dotazník je SO-RA-D, pomocí něhož získáváme vzájemné údaje o interindividuálních vztazích mezi žáky a vzájemné osobní charakteristiky.

Dozor

Dozor chápeme jako pozorování nebo sledování někoho nebo něčeho, jež je svěřeno do naší péče. Jedná se o opatření, aby se zabránilo hrozící šikaně popř. odhalení samotné šikany.⁴⁵

Kolář ve své publikaci popisuje strategii vyšetřování šikany, kdy mezi prvotní stádium řadí diagnostikování šikany, dále rozhovor s informátory a oběťmi, nalezení vhodných svědků, individuální, případně konfrontační rozhovor se svědky, a jako poslední rozhovor s agresorem, případně s agresory, nebo konfrontaci mezi nimi. Důležitost přikládá k zajištění ochrany oběti a klade důraz, rovněž jako Bendl, na důvěru, a to nejen oběti, ale také svědků.⁴⁶

3.4 Práce s oběťmi

Oběť šikany je důležité chránit před dalším ubližováním, což vyžaduje důslednou kontrolu ve škole, opakované individuální rozhovory a kontakt učitelů s rodiči. Často bývá na místě psychologické vyšetření, za pomoci kterého lze zjistit, jak k vážnému psychickému porušení došlo a následná psychologická péče, která

⁴⁵ BENDL, S. *Prevence a řešení šikany ve škole*, ISV nakladatelství, 2003, s. 87-100.

⁴⁶ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001, s. 111-123.

probíhá buď samostatně nebo ve skupinách, kde se oběti svěřují navzájem, sdílejí své zkušenosti a nacvičují si, jak jednat v konfliktních situacích.⁴⁷

3.5 Práce s agresory

Ve vážnějším případě výskytu šikany musí agresor či agresoři opustit třídu, případně školu, poněvadž je třeba brát v úvahu, jak velkou psychickou zátěž musí oběť snést v přítomnosti agresora. V případech, kdy bylo ubližování docela mírné, oběť i agresor zůstávají ve stejné třídě, škole. V těchto případech je nutné pečlivě sledovat, zda se útočné situace neopakují. Každopádně musí být vůči agresorovi uplatněna nějaká výchovná opatření s takovou razancí, jakou konkrétní případ zaslouží. Agresorovi mají tak pomoci pochopit, jak velké je jeho provinění. Důležité pro posouzení je samotný čin, nikoliv agresor. Naopak, na každém provinilci je snaha nalézt to nejpozitivnější, na které lze navázat změnu jeho postoje, především si uvědomit, že jednal špatně a že toto jednání již nesmí nikdy opakovat. Změna agresorova postoje se musí v prvním případě probudit v konkrétním vztahu k oběti, dále v probuzení smyslu pro spravedlnost, povzbuzení empatie a soucitu. S agresorem mluvíme individuálně, kdy vycházíme z jeho dosavadního chování, školního prostředí a z rodinného prostředí.⁴⁸

3.6 Práce se všemi žáky

Aby ostatní kolektiv pochopil nebezpečnost šikany, musí znát samotný skutek, za pomoci kterého se motivují k pomoci a obranyschopnosti před šikanou a následný trest, který je pro ně odstrašujícím případem. Pedagog by měl hovořit se žáky o pomoci oběti, která se od nich čekala a o nepřipustnosti přihlížení ubližování. Snahou tohoto rozhovoru je pochopení toho, co se ve třídě stalo, přijetí osobní odpovědnosti, obnovení nebo prohloubení empatie, vstřícnosti a soucitu se slabými. Kolektiv musí postupně mezi sebe přijmout oběť s cílem plného zapojení do skupinových aktivit a získání kamarádů.⁴⁹

⁴⁷ ŘÍČAN,P., JANOŠOVÁ,P. *Jak na šikanu*, Praha: Grada, 2010, s. 99-100.

⁴⁸ ŘÍČAN,P., JANOŠOVÁ,P. *Jak na šikanu*, Praha: Grada, 2010, s. 93-98.

⁴⁹ ŘÍČAN,P., JANOŠOVÁ,P. *Jak na šikanu*, Praha: Grada, 2010, s. 101-102.

Praktická část:

4 Cíl výzkumu, stanovení předpokladů a metod výzkumu

4.1 Cíl výzkumu a stanovení předpokladů

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jaké jsou zkušenosti žáků středních škol s problematikou šikany a kyberšikany, jaké je povědomí respondentů o sociálních sítích jako potencionálního prostředí pro šíření kyberšikany a jaké jsou jejich zkušenosti s tímto prostředím.

Formulované otázky k problematice jsou rozděleny do patnácti základních předpokladů, na které budou nalezeny odpovědi.

Stanovení předpokladů a struktura otázek

Předpoklad č. 1:

Více jak 50 % žáků se po dobu svého studia setkala se šikanou.

Předpoklad č. 2:

Více jak 50 % žáků se po dobu svého studia setkala s typem žáka nesoucí prvky agresora – útočníka šikany.

Předpoklad č. 3:

Více jak 50 % žáků se po dobu svého studia setkala s typem žáka nesoucí prvky oběti šikany.

Předpoklad č. 4:

Více jak 50 % žáků by na samotný průběh šikany reagovalo osobní pomocí oběti.

Předpoklad č. 5:

Více jak 50 % žáků si myslí, že důvodem šikany jsou sociální rozdíly oběti a agresora.

Předpoklad č. 6:

Více jak 50 % žáků si myslí, že více bývají šikanováni mladší chlapci staršími agresory.

Předpoklad č. 7:

Více jak 50 % žáků si myslí, že obětí šikany může být i pedagog.

Předpoklad č. 8:

Více jak 50 % žáků si myslí, že ideální způsob řešení šikany je přeložení agresora do jiné třídy nebo školy.

Předpoklad č. 9:

Více jak 50 % žáků se po dobu svého studia setkala s kyberšikanou.

Předpoklad č. 10:

Více jak 50 % žáků si myslí, že jako oběť kyberšikany převažují dívky oproti chlapcům.

Předpoklad č. 11:

Více jak 50 % žáků je registrováno na nějaké sociální síti.

Předpoklad č. 12:

Více jak 50 % žáků, kteří jsou registrovaní na nějaké ze sociálních sítí, mají svá data dostatečně zabezpečeny.

Předpoklad č. 13:

Více jak 50 % žáků, kteří jsou registrovaní na nějaké ze sociálních sítí komunikují i s lidmi, které znají přes svého kamaráda, ale nikdy je neviděli, nebo s lidmi, které neznají.

Předpoklad č. 14:

Více jak 50 % žáků by v případě zjištění fotografie nebo komentáře ponižujícího nebo zesměšňujícího svého spolužáka nebo kamaráda na nějaké sociální síti reagovala zastáním se ho.

Předpoklad č. 15:

Více jak 50 % dotazovaných respondentů je školou dostatečně informováno o šikaně a kyberšikaně.

4.2 Metody výzkumu

V této bakalářské práci je použita kvantitativní metoda dotazníků s otevřeným typem otázek se zaměřením na jednu cílovou skupinu respondentů – žáků středních škol o větším počtu. Pomocí dotazníků bude zjištěna informovanost, názory a řešení samotné problematiky. Jednotlivé otázky budou vyhodnoceny v četnostech odpovědí se znázorněním v tabulkách a grafech. Výzkumem bude zachována nejen anonymita respondentů, ale i případná anonymita obětí a agresorů šikany/kyberšikany. Sběr dat dotazníkového šetření proběhl v období od 04.02.2012 do 10.04.2012.

4.3 Výběr respondentů pro řešení daného cíle

Výzkum proběhl na středních školách a středních odborných učilištích v okrese Prachatice, Jihočeský kraj. Vzhledem k choulostivosti samotné problematiky, bude zachována i anonymita zkoumaných vzorků, tedy nebude uveden název žádné školy dotazovaných respondentů. Věková hranice respondentů byla od 15 do 19 let a celkem bylo rozdáno 100 dotazníků, kdy jejich návratnost byla 100 %.

5 Prezentace výsledků

5.1 Vyhodnocení a interpretace výsledků

Otázky položené v dotazníku jsou vyhodnoceny jednotlivě s možností vyhodnocení návaznosti na další. Pro přehlednost vyhodnocení jsou připojeny tabulky a grafy.

5.1.1 Vyhodnocení dotazníků pro žáky

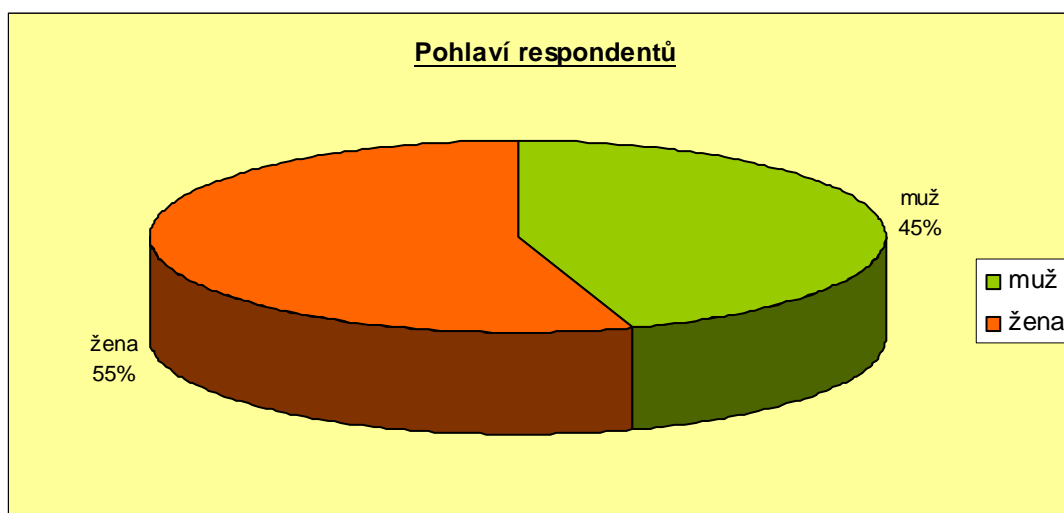
Dotazníky byly předloženy 100 žákům středních odborných škol a středních odborných učilišť. Z tohoto počtu bylo 45 dotazovaných respondentů mužského pohlaví a 55 dotazovaných respondentů ženského pohlaví (viz. tab. č. 1, graf č. 1). Jelikož šikana resp. kyberšikana je problematika týkající se obou pohlaví, je stanovení poměru pohlaví pro další vyhodnocení ideální. V tab. č. 2 jsou rozdělena pohlaví do ročníků.

Tab. č. 1-pohlaví respondentů

POHLAVÍ	muž	žena	celkem
relativní četnost	45	55	100
absolutní četnost (%)	45	55	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Graf. č. 1- pohlaví respondentů

ZDROJ: VLASTNÍ

Tab. č. 2-rozdělení pohlaví do ročníků

ROČNÍK	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	celkem
relativní četnost	11	7	15	12	14	8	20	13	100
absolutní četnost (%)	24,44	15,56	33,33	26,67	25,45	14,54	36,36	23,65	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Vyhodnocení otázky č. 1

Setkal jste se, ať již sám na sobě, nebo ve svém blízkém okolí – při studiu se šikanou (zesměšňování, fyzické nebo psychické násilí atd.)?

U otázky č. 1 (viz tab. č. 3, graf č. 2) odpověděla méně než polovina dotazovaných žáků, a to celkem 43 %, že se setkala se šikanou. Jak bylo již popsáno v teoretické části, šikana bývá nenápadná a vyskytuje se mimo dosah učitelů, avšak ne mimo dosah ostatních žáků.

Tab. č. 3- Vyhodnocení otázky č. 1 - *Setkání se šikanou*

Otázka č.1		
Setkal jste se, ať již sám na sobě, nebo ve svém blízkém okolí -při studiu se šikanou?		
	relativní četnost	absolutní četnost %
ano	43	43
ne	57	57
celkem	100	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Graf. č. 2 - *Setkání se šikanou*

ZDROJ: VLASTNÍ

Předpoklad č. 1 „více jak 50 % žáků se po dobu svého studia setkalo se šikanou“ **nemůžeme potvrdit, protože 57 % dotazovaných respondentů odpovědělo záporně.**

Vyhodnocení otázky č. 2

Setkal jste se po dobu svého studia ve své třídě nebo ve škole s typem žáka nesoucí prvky agresora-útočnicka šikany?

Na otázku č. 2 (viz tab. č. 4, graf č. 3) odpovědělo 39 % ze 100 dotazovaných žáků, že se setkala s typem žáka nesoucí prvky agresora – útočnicka šikany. K rozdílnosti vyhodnocení oproti otázce č. 1, kdy více jak polovina žáků potvrdila, že se nesetkala se šikanou, lze uvést, že se žáci buď setkali při šikaně s totožným agresorem, který

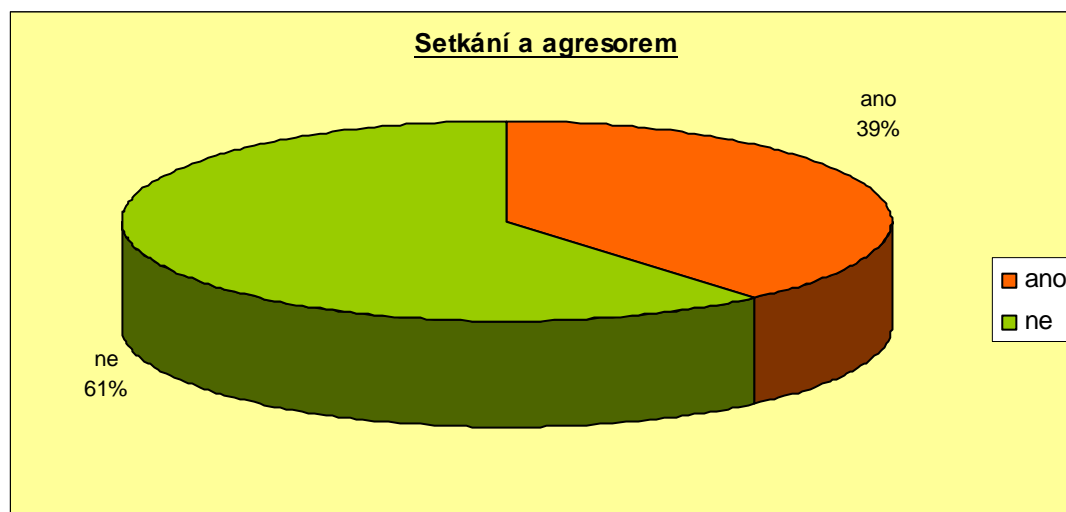
šikanoval po dobu jejich studia více obětí, nebo, že v dotazníku neodpovídali pravdivě s ohledem na skutečnost dělat se lepším, zajímavějším. Očekávalo se, že žáci budou schopni při setkání se šikanou rozpoznat i agresora. Vzhledem k tomu, že jsou pro agresora určité typické vlastnosti, které jsou v podstatě v průběhu života neměnné a dále vzhledem k tomu, že při řešení šikany někteří rodiče nespolupracují se školou na nápravě, je opakovanost šikany v našem případě vysokým rizikovým faktorem po dobu jeho studia.

Tab. č. 4 - Vyhodnocení otázky č. 2 - Setkání s agresorem

Otázka č.2		
Setkal jste se po dobu svého studia ve své třídě nebo ve škole s typem žáka nesoucí prvky agresora-útočnicka šikany?		
	relativní četnost	absolutní četnost %
ano	39	39
ne	61	61
celkem	100	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Graf. č. 3- Setkání s agresorem

ZDROJ: VLASTNÍ

Předpoklad č. 2 „více jak 50 % žáků se po dobu svého studia setkala s typem žáka nesoucí prvky agresora – útočnicka šikany“ **nemůžeme dle výše uvedeného vyhodnocení potvrdit.**

Vyhodnocení otázky č. 3

V případech, že jste na otázku č. 2 odpověděli, že ano, uveďte, zda se jednalo o agresora jedince nebo o skupinu útočníků.

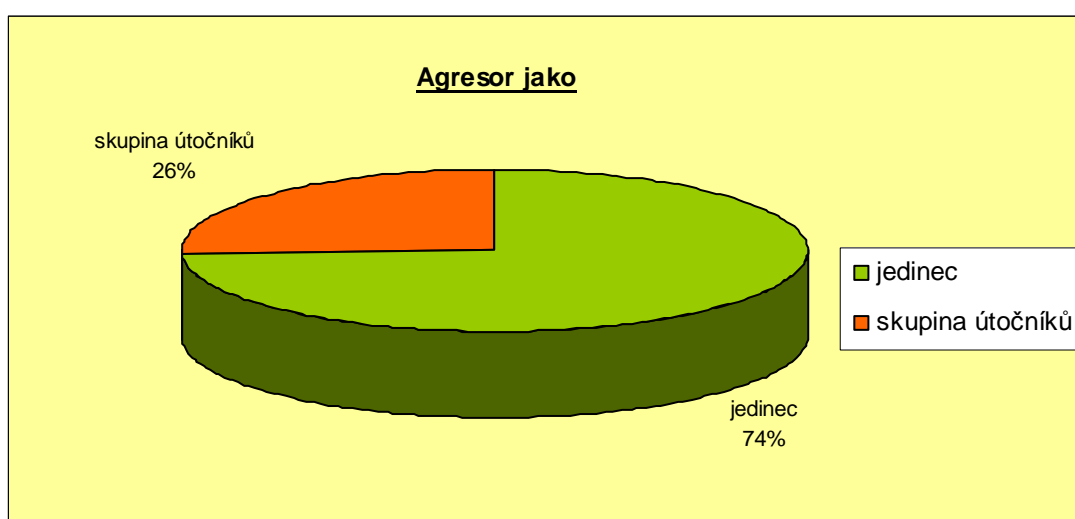
Na otázku č. 3 (viz. tab. č. 5, graf. 4) jenž navazuje na otázku č. 2 a která byla v dotazníku uvedena pro dokreslení stanovení rizikového jedince/skupiny šikany odpovědělo cca 74 % z 39 dotazovaných žáků, že se v jimi uvedených případech jednalo o jedince a pouze cca 26 % uvedlo, že se dle jejich zkušeností jednalo o skupinu útočníků. K tomuto vyhodnocení lze uvést, že typické vlastnosti agresora vyzdvihují útočnost, ke které nepotřebuje další jedince, aby vytvořil skupinu, ve které může být jak vůdcem, tak pouze účastníkem. Skupinové útoky nejsou tak dle vyhodnocení častým jevem ve školním prostředí v okrese Prachatice, i přesto, že by se dalo předpokládat, že je nemálo žáků s vlastnostmi agresora vévodící určité skupině – partě, která atakuje slabší jedince.

Tab. č. 5- Vyhodnocení otázky č. 3 - Rozdělení agresora

Otázka č.3		
Zda se jednalo v případě agresora o:		
	relativní četnost	absolutní četnost %
jedince	29	74,36
skupinu útočníků	10	25,64
celkem	39	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Graf. č. 4 – Rozdělení agresora

ZDROJ: VLASTNÍ

Vyhodnocení otázky č. 4

V případě, že jste na otázku č. 1 odpověděli, že ano, uveďte, v kolika případech jste se setkal se šikanou.

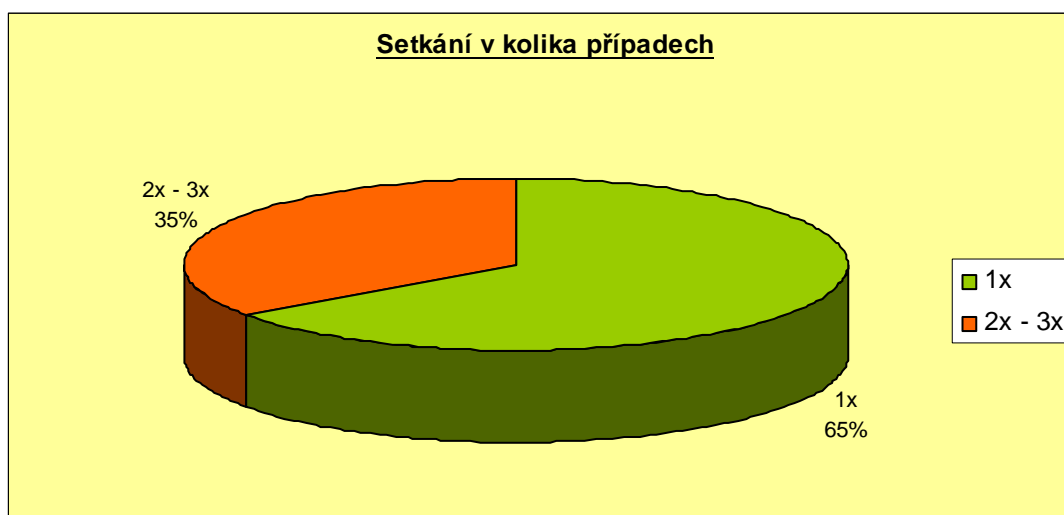
Na otázku č. 4 (viz. tab. č. 6, graf č. 5), která rovněž byla v dotazníku uvedena pro dokreslení otázky č. 1, odpovědělo 65 % z dotazovaných 43 žáků, kteří se již setkali se šikanou, že se dle jejich zkušeností setkali se šikanou v jednom případě, 35 % se setkali se šikanou ve dvou, max. ve třech případech. S větším počtem případů šikany se nikdo neseťkal.

Tab. č. 6- Vyhodnocení otázky č. 4 - Setkání v kolika případech

Otázka č.4		
V kolika případech jste se setkal se šikanou?		
	relativní četnost	absolutní četnost %
1x	28	65,12
2x - 3x	15	34,88
4x a více	0	0
celkem	43	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Graf. č.5 - Setkání v kolika případech

ZDROJ: VLASTNÍ

Vyhodnocení otázky č. 5

Setkal jste se po dobu svého studia ve své třídě nebo ve škole s typem žáka nesoucí prvky obětí šikany?

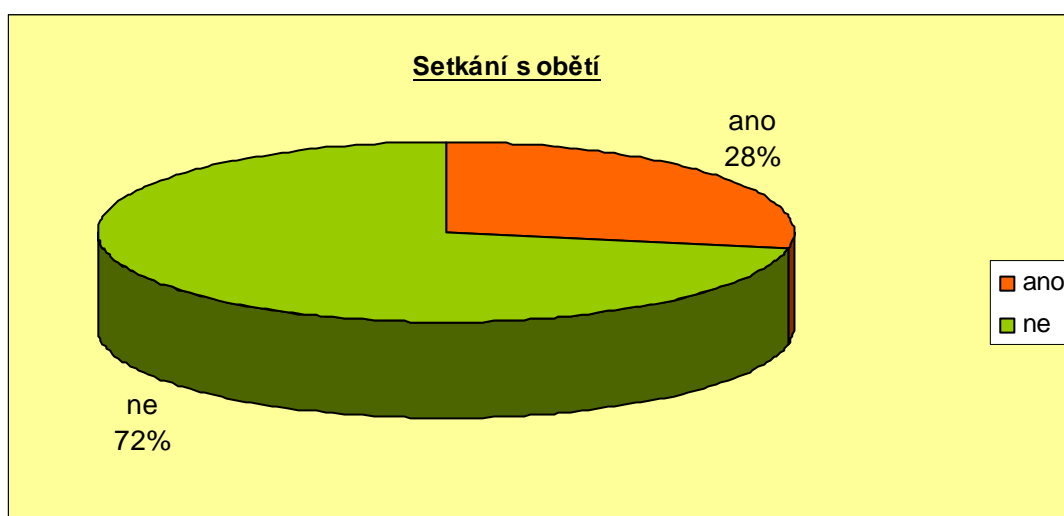
Na otázku č. 5 (viz tab. č. 7, graf č. 6) odpovědělo 28 % žáků kladně a 72 % žáků záporně. Toto vyhodnocení lze opět konfrontovat jako vyhodnocení otázky č. 2, kdy byli respondenti dotazováni, zda se setkali po dobu svého studia s typem žáka nesoucí prvky agresora-útočnicka. Poněvadž na rozpoznání samotné oběti je třeba znalosti a zároveň informovanosti problematiky šikany, kde jsou uvedeny typické znaky oběti, zaměříme se opět na porovnání s otázkou č. 19, která se zabývá informovaností problematiky šikany. A zároveň se můžeme odkázat na typické vlastnosti, které oběť nese v průběhu celého svého života, pokud nepracuje na jejich změně, tak jako agresor a tudíž bývá náchylnější k opakované šikaně.

Tab. č. 7- Vyhodnocení otázky č. 5 - Setkání s obětí

Otázka č. 5		
Setkal jste se po dobu svého studia ve své třídě nebo ve škole s typem žáka nesoucí prvky obětí šikany?		
	relativní četnost	absolutní četnost %
ano	28	28
ne	72	72
celkem	100	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Graf. č. 6- Setkání s obětí

ZDROJ: VLASTNÍ

Předpoklad č. 3 „více jak 50 % žáků se po dobu svého studia setkala s typem žáka nesoucí prvky oběti šikany“ **nemůžeme potvrdit.**

Vyhodnocení otázky č. 6

Jakým způsobem jste/by jste reagoval na samotný průběh šikany?

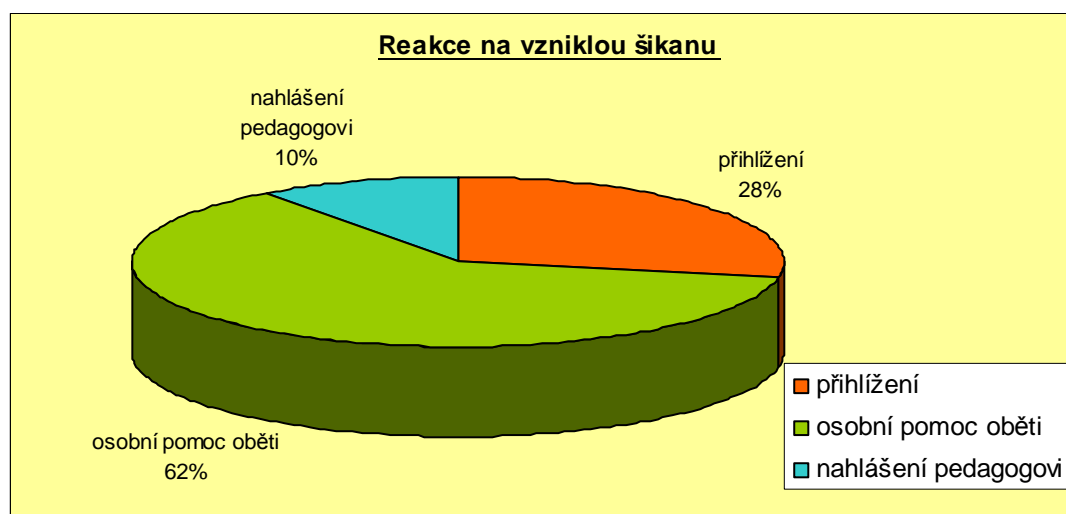
Na otázku č. 6 (viz tab. č. 8, graf č. 7) odpovědělo 62 % ze 100 dotazovaných žáků, že by oběti šikany pomohli osobní pomocí, což bylo v našem případě klíčové pro vyhodnocení předpokladu č. 5. Dále 10 % žáků uvedlo, že by šikanu nahlásili pedagogovi a 28 % žáků by šikaně přihlíželo. I přesto, že více jak polovina dotazovaných respondentů odpověděla, že by oběti pomohla, nebo by samotný akt nahlásila pedagogovi, je 28 % žáků, kteří by šikaně pouze přihlíželi alarmující.

Tab. č. 8 - Vyhodnocení otázky č. 6 - Reakce na vzniklou šikanu

Otázka č.6		
Jakým způsobem jste/by jste reagoval na samotný průběh šikany?		
	relativní četnost	absolutní četnost %
přihlížením	28	28
osobní pomocí oběti	62	62
nahlášením pedagogovi	10	10
celkem	100	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Graf. č. 7- Reakce na vzniklou šikanu

ZDROJ: VLASTNÍ

Předpoklad č. 4 „více jak 50 % žáků by na samotný průběh šikany reagovalo osobní pomocí oběti“ **můžeme potvrdit.**

Vyhodnocení otázky č. 7

Co podle Vás je nebo bývá příčinou šikany?

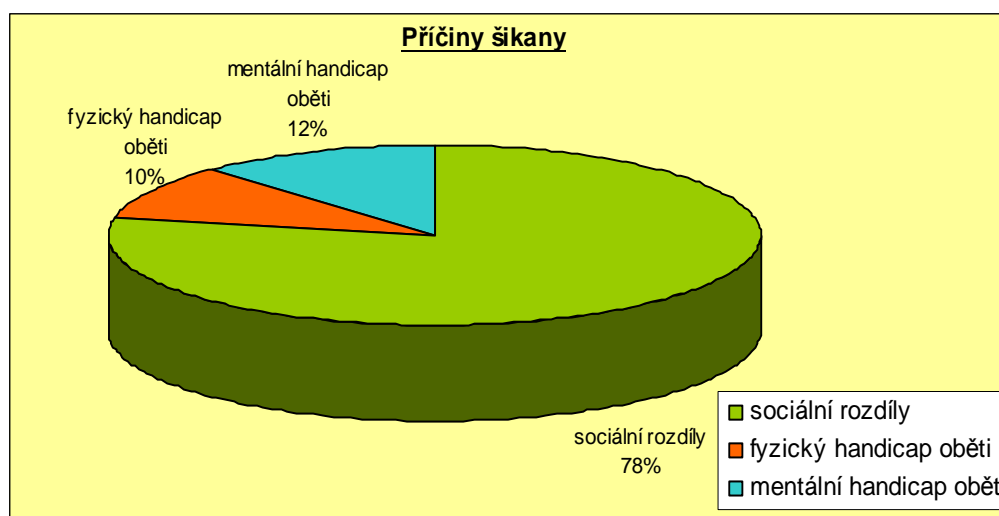
Na otázku č. 7 (viz tab. č. 9, graf č. 8) odpovědělo 78 % ze 100 dotazovaných žáků, že příčinou šikany bývá ve většině případech sociální rozdíl mezi obětí a agresorem. Nelze však zcela vyloučit, že agresorem nemůže být žák, vyrůstající v nadstandardním rodinném zázemí, poněvadž, zdrojem šikany je agrese, která se utváří již v prvních letech života a určitou roli hraje dědičnost, která se vyskytuje i v tzv. lepších rodinách. Fyzický a mentální handicap, byl příčinou šikany uváděn minimálně. V každém případě, je zdrojem agrese dominantna síly.

Tab. č. 9- Vyhodnocení otázky č. 7 - Příčiny šikany

Otázka č.7		
Co podle Vás je nebo bývá příčinou šikany?		
	relativní četnost	absolutní četnost %
sociální rozdíly oběti a agresora	78	78
fyzický handicap oběti	10	10
mentální handicap oběti	12	12
celkem	100	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Graf č. 8 – Příčiny šikany

ZDROJ: VLASTNÍ

Předpoklad č. 5 „více jak 50 % žáků si myslí, že důvodem šikany jsou sociální rozdíly oběti a agresora“ **můžeme potvrdit.**

Vyhodnocení otázky č. 8

Kdo bývá z řad studentů více šikanován?

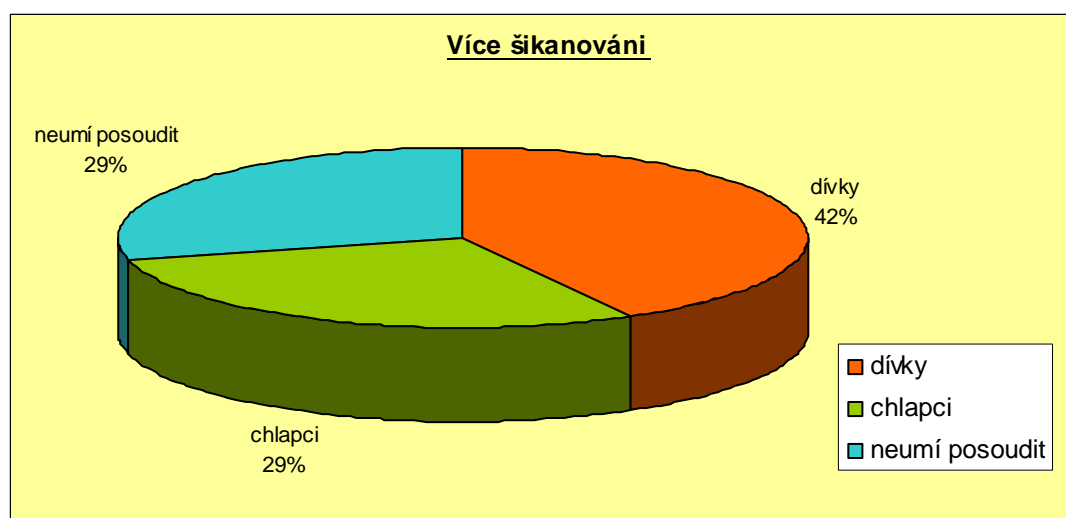
Na otázku č. 8 (viz tab. č. 10, graf č. 9) odpovědělo 42 % ze 100 dotazovaných žáků, že ponejvíc bývá šikanováno dívčí pohlaví. Oproti tomu 29 % žáků uvedlo, že se jedná o chlapce. Zbývající část a to 29 % žáků, nedokáže posoudit, o které pohlaví se jedná. Důvodem převahy oběti ženského pohlaví může být právě jakási slabost a bezbrannost, typická pro toto pohlaví. Zároveň však nelze vyloučit, že útočníkem může být i dívka. Sledovaná skupina dotazovaných respondentů odpověděla na danou otázku dle vlastních myšlenek a názorů.

Tab. č. 10 - Vyhodnocení otázky č. 8 - Poměr pohlaví při šikaně

Otázka č.8		
Kdo bývá z řad studentů více šikanován?		
	relativní četnost	absolutní četnost %
dívky	42	42
chlapci	29	29
neumím posoudit	29	29
celkem	100	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Graf. č. 9- Poměr pohlaví při šikaně

ZDROJ: VLASTNÍ

Vyhodnocení otázky č. 9

Kdo bývá podle Vás více v rolích šikany?

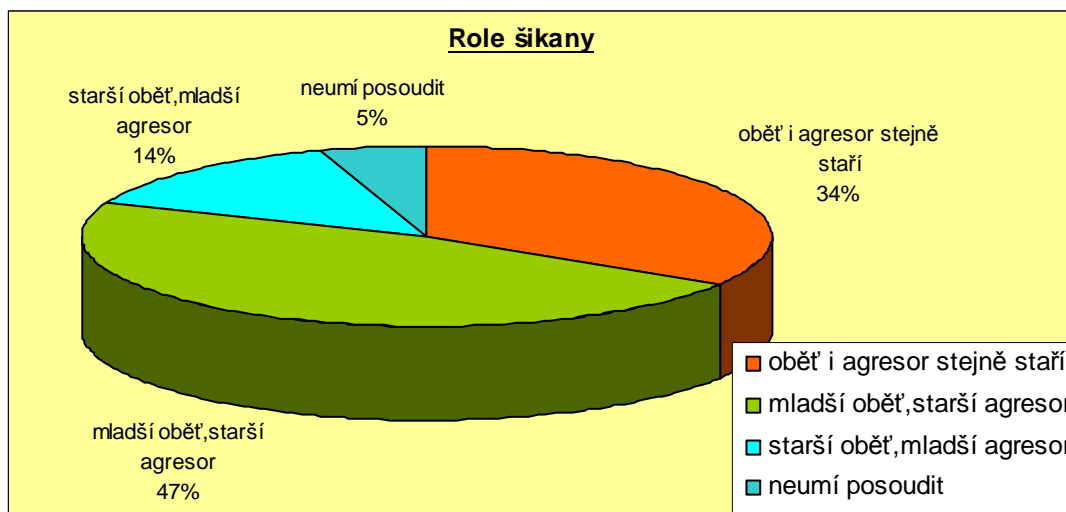
Na otázku č. 9 (viz tab. č. 11, graf č. 10) odpovědělo 34 % ze 100 dotazovaných žáků, že účastníci šikany bývají stejně staří, 47 % žáků uvedlo, že oběť bývá mladší než agresor a 14 % žáků naopak, že oběť bývá starší než agresor. Dále 5 % žáků nedokázalo věk účastníků šikany vůbec posoudit. Shrňme-li vyhodnocení, více jak polovina dotazovaných respondentů (81 %) uvedlo, že agresorem bývá osoba staršího věku, popř. je agresor stejně starý s obětí. K tomuto můžeme přiřadit i tzv. věkovou nadřazenost.

Tab. č. 11 - Vyhodnocení otázky č. 9 - Role v šikaně

Otázka č.9		
Kdo bývá podle Vás více v rolích šikany?		
	relativní četnost	absolutní četnost %
stejně staří (oběť i agresor)	34	34
mladší oběť, starší agresor	47	47
starší oběť, mladší agresor	14	14
neumím posoudit	5	5
celkem	100	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Graf. č. 10 - Role v šikaně

ZDROJ: VLASTNÍ

Předpoklad č. 6 “více jak 50 % žáků si myslí, že více bývají šikanováni mladší chlapci staršími agresory“ **nemůžeme potvrdit, poněvadž dotazovaní respondenti, se přiklonili k názoru, že bývá více šikanováno dívčí pohlaví, i přesto, že jednoznačně určili, že se jedná v případě agresora o útočníka staršího pohlaví oproti oběti.**

Vyhodnocení otázky č. 10

Bývá podle Vás šikanován z řad studentů i pedagog?

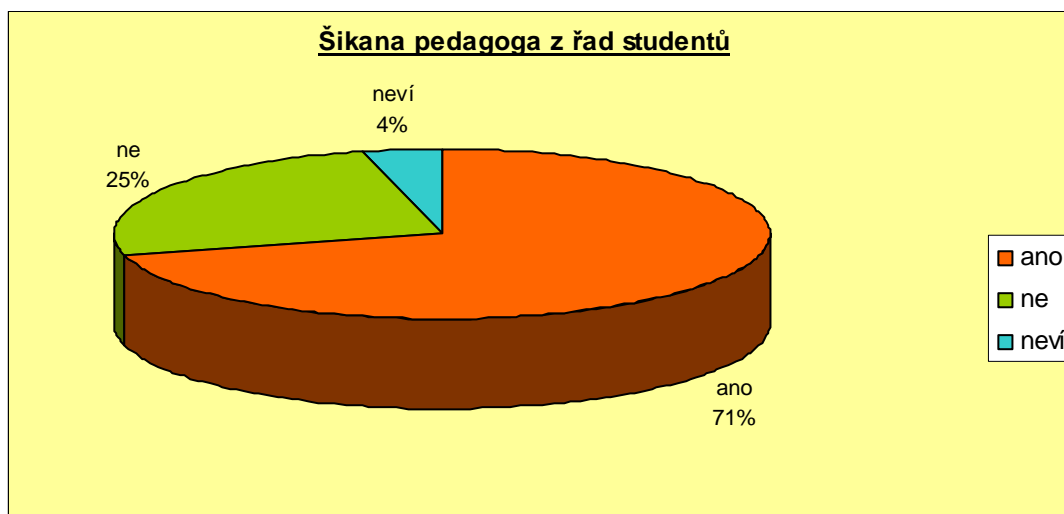
Na otázku č. 10 (viz tab. č. 12, graf č. 11) odpovědělo 71 % ze 100 dotazovaných žáků, že bývá ze strany žáků šikanován i pedagog. Dále 25 % žáků uvedlo, že nebývá a 4 % žáků odpovědělo, že neví. Takto vysoká četnost, kdy žáci uvedli, že bývá šikanován i pedagog, může být dána velkou benevolencí dnešní mládeže a stále většího zastání rodičů.

Tab. č. 12 - Vyhodnocení otázky č. 10 - Šikanování pedagoga studentem

Otázka č.10		
Bývá podle Vás šikanován z řad studentů i pedagog?		
	relativní četnost	absolutní četnost %
ano	71	71
ne	25	25
nevím	4	4
celkem	100	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Graf. č. 11 - Šikanování pedagoga studentem

ZDROJ: VLASTNÍ

Předpoklad č. 7 „více jak 50 % žáků si myslí, že obětí šikany může být i pedagog“
můžeme potvrdit.

Vyhodnocení otázky č. 11

Jaký způsob by byl ideální pro řešení šikany ve Vaší škole?

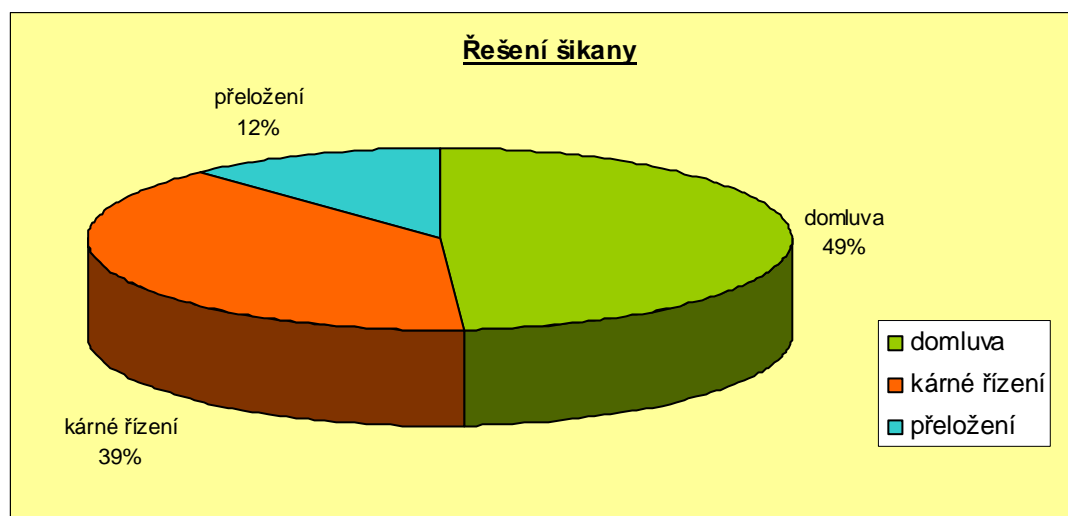
Na otázku č. 11 (viz tab. č. 13, graf č. 12) uvedlo 49 % ze 100 dotazovaných žáků, že ideální způsob řešení šikany je domluva, dále pak 39 % žáků se přiklonilo ke kárnému řízení a 12 % žáků by řešilo tento problém přeložením do jiné třídy či školy. Překvapující je téměř poloviční názor, že by v případě šikany stačila domluva. Výchovnější prostředky jako je kárné řízení a přeložení do jiné třídy nebo školy nebyl žáky vyhodnoceny jako účinnější. Soustředění se v předpokladu na přeložení do jiné třídy nebo školy, bylo dáno na základě teoretické části, kdy bylo propojeno nejen řešení šikany, ale i její prevence a zároveň ochrany oběti.

Tab. č. 13 - Vyhodnocení otázky č. 11 - Řešení šikany

Otázka č.11		
Jaký způsob by byl ideální při řešení šikany na Vaší škole?		
	relativní četnost	absolutní četnost %
domluva	49	49
kárné řízení	39	39
přeložení do jiné třídy/školy	12	12
celkem	100	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Graf. č. 12- Řešení šikany

ZDROJ: VLASTNÍ

Předpoklad č. 8 „více jak 50 % žáků si myslí, že ideální způsob řešení šikany je přeložení agresora do jiné třídy nebo školy“ **nemůžeme potvrdit.**

Vyhodnocení otázky č. 12

Setkal jste se, ať již sám na sobě, nebo ve svém blízkém okolí – při studiu s kyberšikanou?

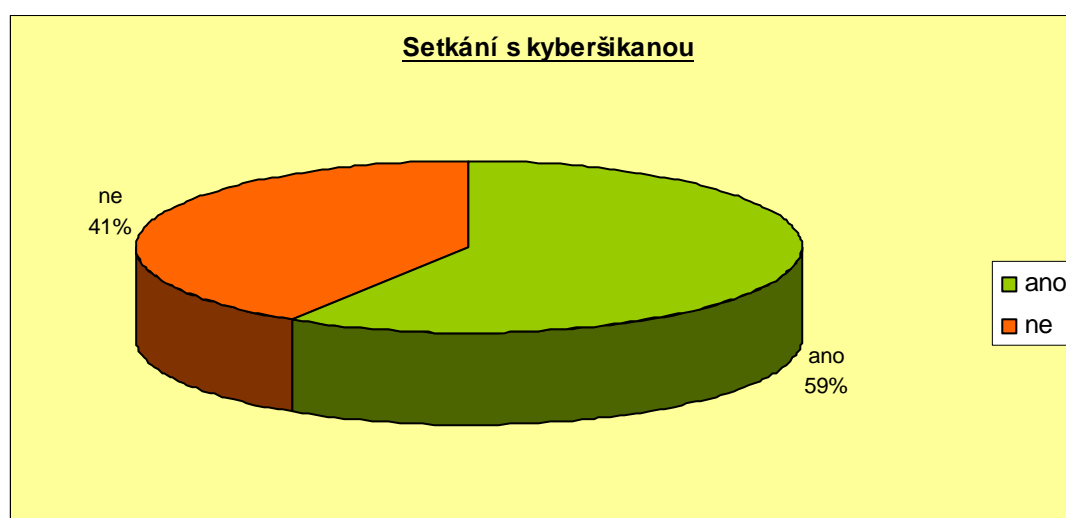
Na otázku č. 12 (viz tab. č. 14, graf č. 13) odpovědělo 59 % ze 100 dotazovaných žáků, že se setkali s kyberšikanou a 41 % žáků odpovědělo záporně. Jelikož dnešní doba virtuálního světa s možností anonymity umožňuje razantnímu nárůstu kyberšikany, nelze se nad výsledným vyhodnocením nikterak pozastavit a je potřeba tomuto nárůstu zamezit.

Tab. č. 14 - Vyhodnocení otázky č. 12 - Setkání s kyberšikanou

Otázka č. 12		
Setkal jste se, ať již sám na sobě, nebo ve svém blízkém okolí-při studiu s kyberšikanou?		
	relativní četnost	absolutní četnost %
ano	59	59
ne	41	41
celkem	100	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Graf. č. 13 - Setkání s kyberšikanou

ZDROJ: VLASTNÍ

Předpoklad č. 9 „více jak 50 % žáků se po dobu svého studia setkala s kyberšikanou“ **můžeme potvrdit.**

Vyhodnocení otázky č. 13

Kdo převažuje dle Vašeho názoru jako oběť kyberšikany?

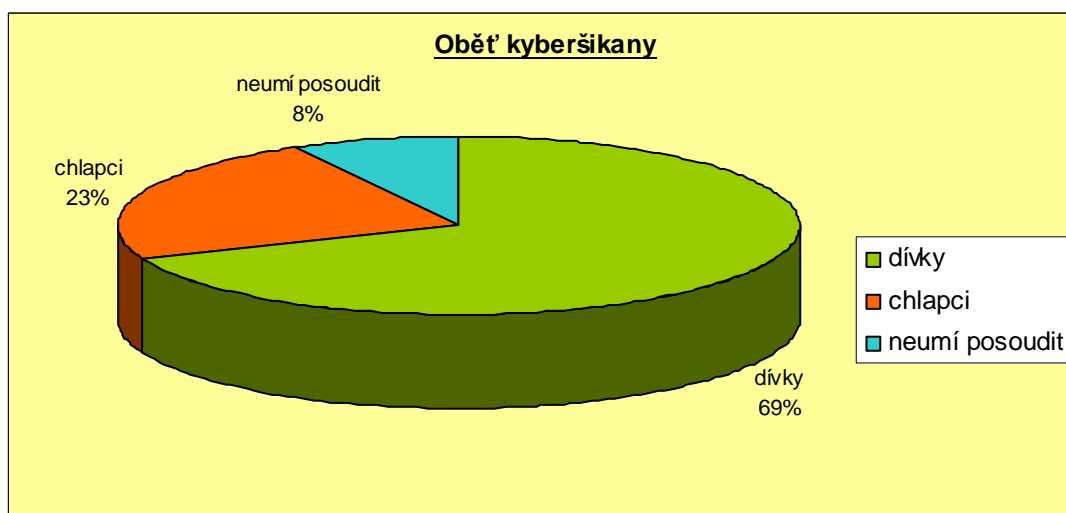
Na otázku č. 13 (viz tab. č. 15, graf č. 14) odpovědělo 69 % ze 100 dotazovaných žáků, že obětí kyberšikany bývají převážně dívky. Oproti tomu 23 % dotazovaných žáků uvedlo, že se jedná o chlapce a pouze 8 % žáků nedokázalo pohlaví oběti posoudit. Důvodem, proč bývají více šikanovány ve virtuálním světě dívky, je převážně vyspívání, kdy se obětí můžou stát nejen svou naivitou, ale i díky zpřístupněným fotografiím, popř. videím, které stále více zpřístupňují nezabezpečeny na svých profilech v sociálních sítích a na chatech. Dále zpřístupněním možnosti komunikovat s cizími osobami na těchto sociálních sítích a chatech.

Tab. č. 15 - Vyhodnocení otázky č. 13 - Oběť kyberšikany

Otázka č.13		
Kdo převažuje dle Vašeho názoru jako oběť kyberšikany?		
	relativní četnost	absolutní četnost %
dívky	69	69
chlapci	23	23
neumím posoudit	8	8
celkem	100	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Graf. č. 14 - Oběť kyberšikany

ZDROJ: VLASTNÍ

Předpoklad č. 10 „více jak 50 % žáků si myslí, že jako oběť kyberšikany převažují dívky oproti chlapcům“ **můžeme potvrdit.**

Vyhodnocení otázky č. 14

Jste registrován na nějaké sociální síti popř. používáte chat?

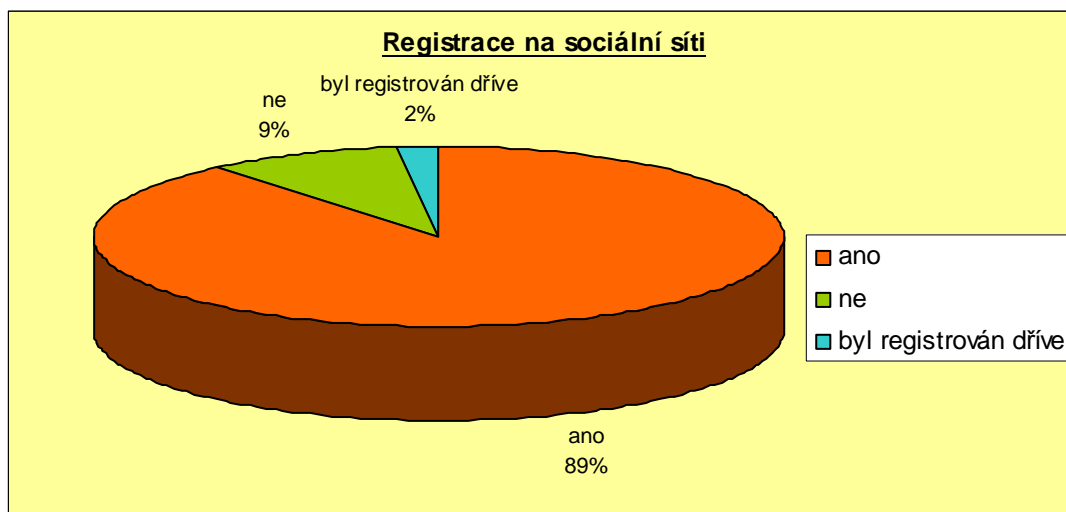
Na otázku č. 14 (viz tab. č. 16, graf č. 15) odpovědělo 89 % ze 100 dotazovaných žáků, že je registrováno na nějaké z možných sociálních sítí popř. používají chat. Pouze 9 % z dotazovaných respondentů uvedlo, že nejsou registrovaní a 2 % uvedli, že dříve registrovaní byli. Vzhledem k tomu, že v dnešní době je přítomnost počítače a internetové sítě mezi žáky samozřejmostí a internet je zároveň i jakýmsi vyučujícím prostředkem, není vysoké kladné zhodnocení zarážející. Dnešní mládež používá sociální sítě jako jeden z hlavních komunikačních prostředků, který využívají i díky vyspělosti dnešních mobilních telefonů, které rovněž umožňují připojení k internetu.

Tab. č. 16 - Vyhodnocení otázky č. 14 - Registrace na sociálních sítích

Otázka č.14		
Jste registrován na nějaké sociální síti popř. používáte chat?		
	relativní četnost	absolutní četnost %
ano	89	89
ne	9	9
dříve jsem registrován byl	2	2
celkem	100	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Graf. č. 15 - Registrace na sociálních sítích

ZDROJ: VLASTNÍ

Předpoklad č. 11 „více jak 50 % žáků je registrováno na nějaké sociální síti“
můžeme potvrdit.

Vyhodnocení otázky č. 15

Sdílíte volně, na výše uvedených soc. sítích, své osobní údaje, foto, video atd.?

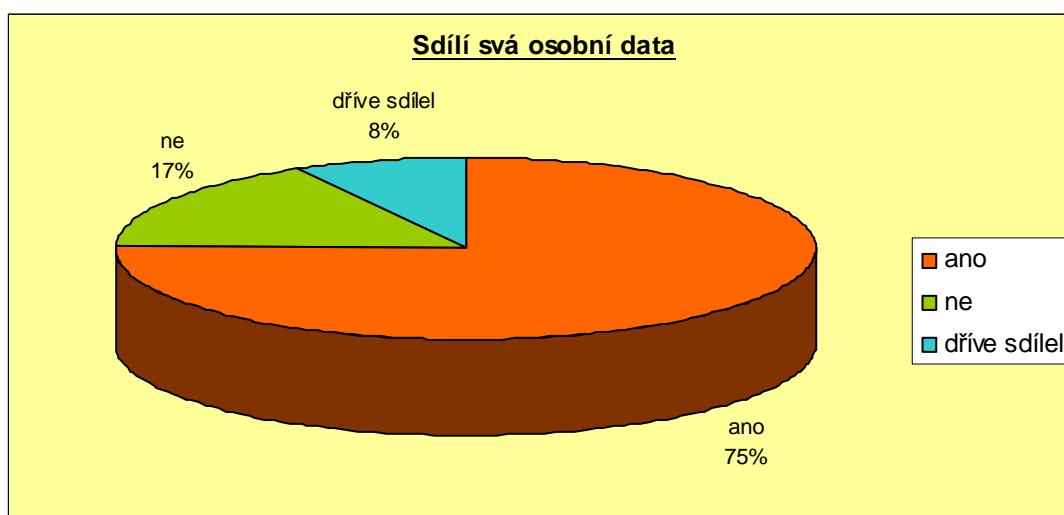
Na otázku č. 15 (viz tab. č. 17, graf č. 16) odpovědělo cca 75 % z 89 dotazovaných žáků, kteří jsou registrováni na nějaké sociální síti, že sdílí volně na sociální síti nebo chatu své osobní údaje, foto nebo videa. Dále cca 17 % žáků uvedlo, že tyto údaje volně nesdílí a cca 8 % žáků uvedlo, že tyto informace sdílela dříve. I přesto, že sociální sítě a chatové profily umožňují bezpečné zabezpečení, dnešní mládež preferuje volné zpřístupnění a zároveň tak možnost nahlížení kohokoliv do svého profilu. Tato jakási „předvádívnost“, je zejména, jak již bylo uvedeno výše, pro dívky nebezpečným rizikovým faktorem pro kyberšikanu.

Tab. č. 17 - Vyhodnocení otázky č. 15 - Sdílení svých dat

Otázka č.15		
Sdílíte volně, na výše uvedených, své osobní údaje, foto, video atd.?		
	relativní četnost	absolutní četnost %
ano	67	75,28
ne	15	16,80
dříve jsem informace sdílel/a	7	7,92
celkem	89	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Graf. č. 16 - Sdílení svých dat

ZDROJ: VLASTNÍ

Vyhodnocení otázky č. 16

Máte dostatečně zabezpečeny Vaše osobní údaje a data proti zneužití?

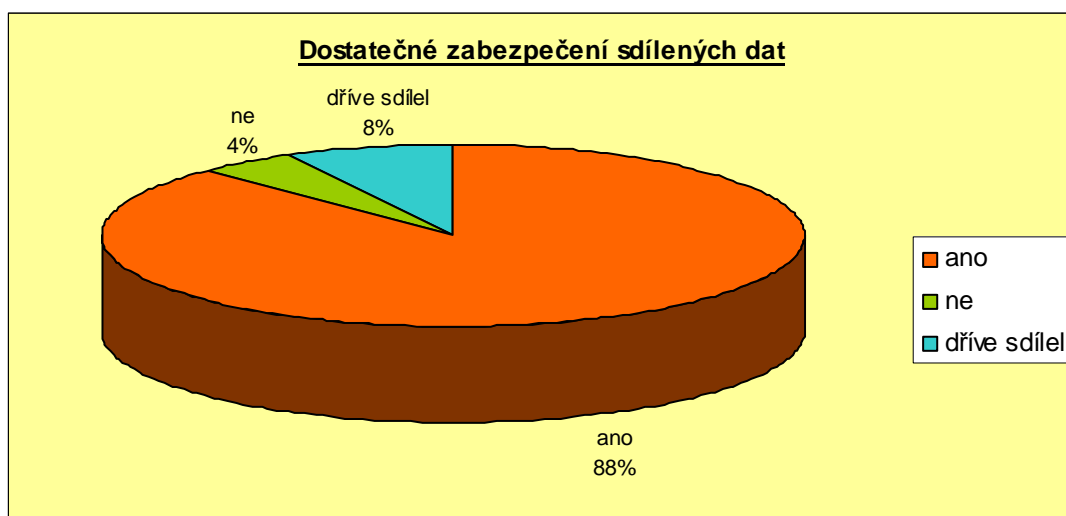
Na otázku č. 16 (viz tab. č. 18, graf č. 17) odpovědělo cca 88 % z 89 dotazovaných žáků, kteří jsou registrováni na nějaké sociální síti, že mají dostatečně zabezpečeny své osobní údaje a data proti zneužití, cca 4 % žáků odpovědělo, že tyto údaje dostatečně zabezpečeny nemají a cca 8 % žáků, jako u předchozí otázky, odpovědělo, že dříve tyto data sdílela, ale již nesdílí. Tudíž tato skupina žáků nemůže na předmětnou otázku v době vyplnění odpovědět. K tomuto vyhodnocení lze uvést, že oproti předchozí otázce, na kterou cca ve shodném množství zodpověděli, že sdílí volně svá data, kdy se snaží předcházet zneužití těchto dat, není zároveň potvrzena znalost možného zabezpečení. Riziko přidávání osob mezi své přátele, které osobně neznají, se může odrazit právě na zneužití jejich dat. Další otazník zůstává nad skutečnou znalostí zabezpečení dat.

Tab. č. 18 - Vyhodnocení otázky č. 16 - Dostatečné zabezpečení dat

Otázka č.16		
Máte dostatečně zabezpečeny Vaše osobní údaje a data proti zneužití?		
	relativní četnost	absolutní četnost %
ano	78	87,64
ne	4	4,49
dříve jsem informace sdílel/a	7	7,87
celkem	89	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Graf. č. 17- Dostatečné zabezpečení dat

ZDROJ: VLASTNÍ

Předpoklad č. 12 „více jak 50 % žáků, kteří jsou registrovaní na nějaké ze sociálních sítí, mají svá data dostatečně zabezpečeny“ **můžeme dle početního vyhodnocení potvrdit.**

Vyhodnocení otázky č. 17

S kým komunikujete ve virtuálním světě?

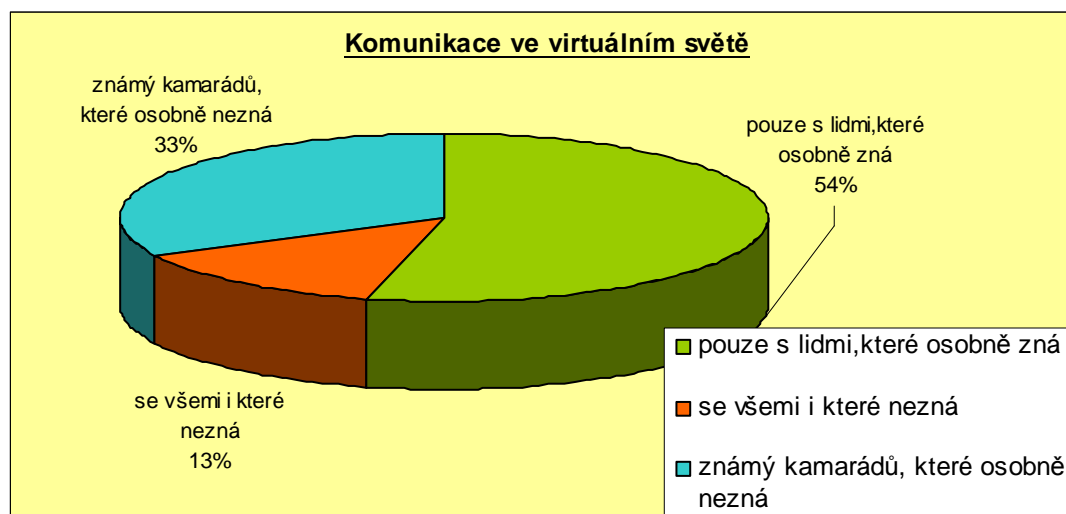
Na otázku č. 17 (viz tab. č. 19, graf č. 18) odpovědělo cca 54 % z dotazovaných 89 žáků, kteří jsou registrovaní na nějaké sociální síti, že komunikují pouze s lidmi, které znají, cca 13 % žáků uvedlo, že komunikují i s lidmi, které neznají a cca 33 % žáků odpovědělo, že komunikují i s lidmi, které znají přes své kamarády, ale se kterými se nikdy neviděli. I přesto, že se vzniklým součtem komunikace s cizími lidmi jedná o slabší menšinu cca 46 %, je riziko výskytu kyberšikany, díky této přístupnosti, vysoké.

Tab. č. 19 - Vyhodnocení otázky č. 17 - Komunikace ve virtuálním světě

Otázka č.17		
S kým komunikujete ve virtuálním světě?		
	relativní četnost	absolutní četnost %
pouze s lidmi, které osobně znám	48	53,93
se všemi, i s těmi, které neznám	12	13,48
i se známými mých kamarádů, se kterými jsem se však nikdy nesetkal	29	32,59
celkem	89	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Graf. č. 18 - Komunikace ve virtuálním světě

ZDROJ: VLASTNÍ

Předpoklad č. 13 „více jak 50 % žáků, kteří jsou registrováni na nějaké ze sociálních sítí komunikují i s lidmi, které znají přes svého kamaráda, ale nikdy je neviděli, nebo s lidmi, které neznají “ **nemůžeme potvrdit, poněvadž takto odpovědělo cca 46 % dotazovaných respondentů.**

Vyhodnocení otázky č. 18

Jak jste/by jste reagoval na fotografie nebo komentáře ponižující Vašeho kamaráda nebo spolužáka?

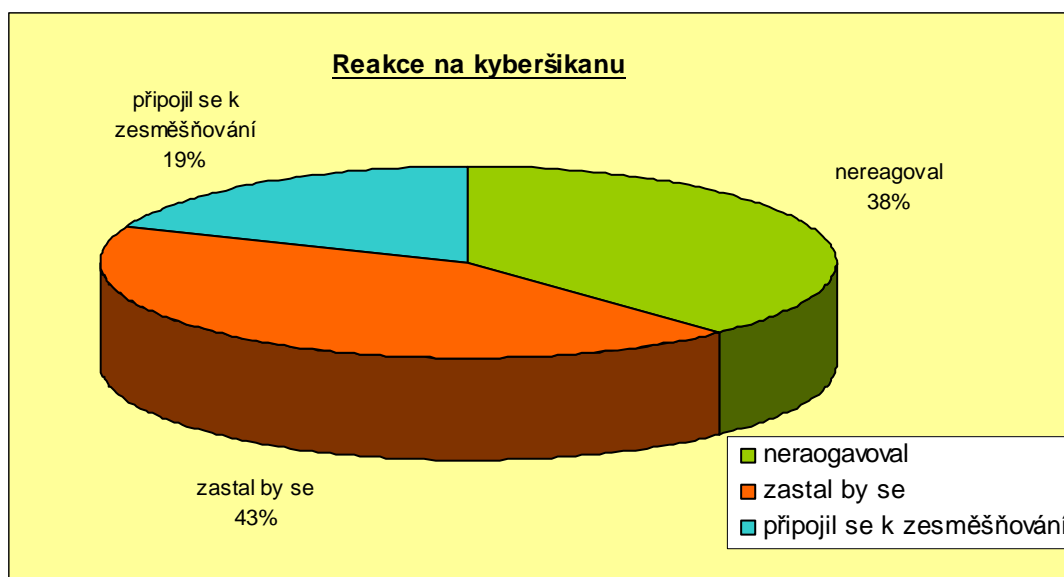
Na otázku č. 18 (viz tab. č. 20, graf č. 19) odpovědělo 38 % ze 100 dotazovaných žáků, že by na ponižující komentáře fotografií/videí nereagovali. Dalších 43 % žáků by se kamaráda/spolužáka zastalo, a dalších 19 % žáků by se připojili k zesměšnění. Důvodem nízkého počtu zastání může být malá informovanost problematiky kyberšikany, nebo lhostejnost a škodolibost mezi žáky.

Tab. č. 20 - Vyhodnocení otázky č. 18 - Reakce na kyberšikanu

Otázka č.18		
Jak jste/by jste reagoval na fotografie nebo komentáře ponižující Vašeho kamaráda nebo spolužáka?		
	relativní četnost	absolutní četnost %
nereagoval bych	38	38
zastal bych se kamaráda/spolužáka	43	43
připojil bych se k zesměšnění	19	19
celkem	100	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Graf. č. 19 - Reakce na kyberšikanu

ZDROJ: VLASTNÍ

Předpoklad č. 14 „více jak 50 % žáků by v případě zjištění fotografie nebo komentáře ponižujícího nebo zesměšňujícího svého spolužáka nebo kamaráda na nějaké sociální síti reagovala zastáním se ho“ **nemůžeme potvrdit, poněvadž negativně by reagovalo celkem 57 % dotazovaných respondentů.**

Vyhodnocení otázky č. 19

Je podle Vás na škole, kterou navštěvujete dostatečná informovanost o problematice šikany/kyberšikany?

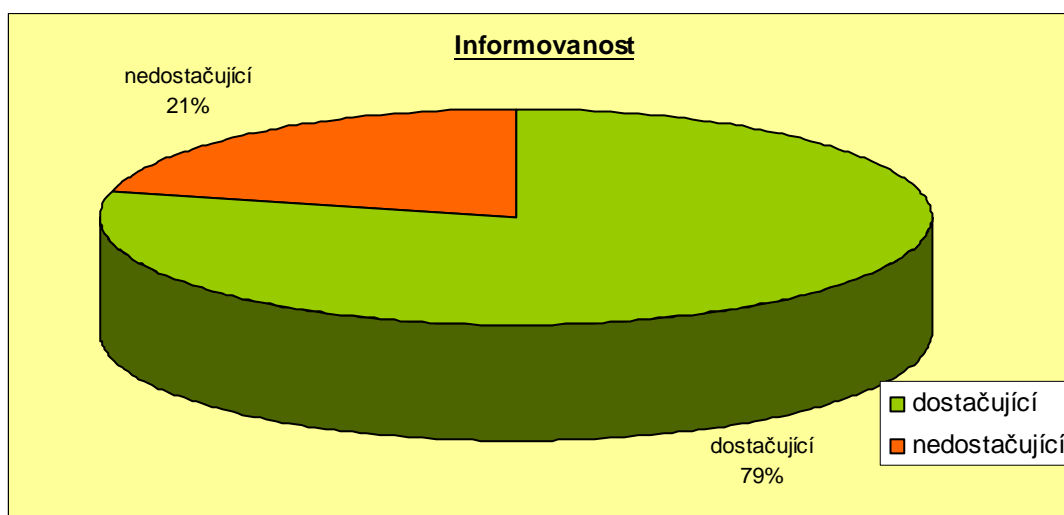
Na otázku č. 19 (viz tab. č. 21, graf č. 20) odpovědělo 79 % ze 100 dotazovaných žáků, že je na jejich škole dostatečná informovanost o problematice šikany/kyberšikany. Pouze 21 % z dotazovaných odpovědělo záporně, že je nedostačující. Nikdo z dotazovaných nevedl, že by informovanost nebyla žádná. Vzhledem k tak vysokému počtu kladně zodpovězené otázky, lze konstatovat, že žáci jsou dostatečně informováni o dané problematice, tudíž dokážou rozpoznat nejen samotný akt šikany a kyberšikany, ale i její účastníky, hrozby, pomoci a prevence. Na tom, jak se zachovají při samotném řešení, záleží na každém jednotlivci zvlášť, především na jeho osobnosti a statečnosti.

Tab. č. 21 - Vyhodnocení otázky č. 19 - Informovanost

Otázka č.19		
Je podle Vás na škole, kterou navštěvujete, dostatečná informovanost o problematice šikany/kyberšikany?		
	relativní četnost	absolutní četnost %
ano	79	79
ne, není dostačující	21	21
není žádná	0	0
celkem	100	100

ZDROJ: VLASTNÍ

Graf. č. 20 - Informovanost

ZDROJ: VLASTNÍ

Předpoklad č. 15 „více jak 50 % dotazovaných respondentů je školou dostatečně informováno o šikaně a kyberšikaně“ **můžeme potvrdit.**

5.2 Vyhodnocení

Dotazovaní respondenti – žáci I. – IV. ročníku středních škol a středních odborných učilišť v okrese Prachatice odpovídali na 19 otázek z předložených dotazníků. Otázky byly výše podrobně vyhodnoceny a na základě tohoto vyhodnocení byly stanovené předpoklady dle teoretické části a dotazníku potvrzeny, či naopak vyvráceny.

Předpoklad č. 1 nemůžeme potvrdit.

Více jak 50 % žáků se po dobu svého studia setkalo se šikanou.

Předpoklad č. 2 nemůžeme potvrdit.

Více jak 50% žáků se po dobu svého studia setkalo s typem žáka nesoucí prvky agresora – útočníka šikany.

Předpoklad č. 3 nemůžeme potvrdit.

Více jak 50% žáků se po dobu svého studia setkalo s typem žáka nesoucí prvky oběti šikany.

Předpoklad č. 4 můžeme potvrdit.

Více jak 50% žáků by na samotný průběh šikany reagovalo osobní pomocí oběti.

Předpoklad č. 5 můžeme potvrdit.

Více jak 50% žáků si myslí, že důvodem šikany jsou sociální rozdíly oběti a agresora.

Předpoklad č. 6 nemůžeme potvrdit.

Více jak 50% žáků si myslí, že více bývají šikanováni mladší chlapci staršími agresory.

Předpoklad č. 7 můžeme potvrdit.

Více jak 50% žáků si myslí, že obětí šikany může být i pedagog.

Předpoklad č. 8 nemůžeme potvrdit.

Více jak 50% žáků si myslí, že ideální způsob řešení šikany je přeložení agresora do jiné třídy nebo školy.

Předpoklad č. 9 můžeme potvrdit.

Více jak 50 % žáků se po dobu svého studia setkalo s kyberšikanou.

Předpoklad č. 10 můžeme potvrdit.

Více jak 50% žáků si myslí, že jako oběť kyberšikany převažují dívky oproti chlapcům.

Předpoklad č. 11 můžeme potvrdit.

Více jak 50 % žáků je registrováno na nějaké sociální síti.

Předpoklad č. 12 můžeme potvrdit.

Více jak 50% žáků, kteří jsou registrovaní na nějaké ze sociálních sítí, mají svá data dostatečně zabezpečeny.

Předpoklad č. 13 nemůžeme potvrdit.

Více jak 50 % žáků, kteří jsou registrovaní na nějaké ze sociálních sítí komunikují i s lidmi, které znají přes svého kamaráda, ale nikdy je neviděli, nebo s lidmi, které neznají.

Předpoklad č. 14 nemůžeme potvrdit.

Více jak 50 % žáků by v případě zjištění fotografie nebo komentáře ponižujícího nebo zesměšňujícího svého spolužáka nebo kamaráda na nějaké sociální síti reagovala zastáním se ho.

Předpoklad č. 15 můžeme potvrdit.

Více jak 50% dotazovaných respondentů je školou dostatečně informováno o šikaně a kyberšikaně.

5.3 Závěrečné shrnutí:

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 100 žáků, a to 45 chlapců a 55 dívek z různých středních škol a středních odborných učilišť z okresu Prachatice z Jihočeského kraje.

Na základě vyhodnocení odpovědí výše uvedených respondentů z dotazníkového šetření je patrné, že s problémem šikany se při svém studiu setkalo 43 dotázaných, kdy však nejsou vyloučeny i další případy výskytu této problematiky, kdy se respondenti se šikanou, kyberšikanou mohli setkat, ale neměli dostatečné informace, aby mohli tuto činnost vyhodnotit jako šikanu, kyberšikanu. Z dalších odpovědí je patrné, že v 39 případech se žáci osobně setkali s osobou agresora šikany, kdy bylo vyhodnocením další otázky zjištěno, že v pozici agresora byl ve 29 případech jedinec. Tudíž je patrné, že skupinové útoky nejsou v okrese Prachatice častým jevem. S osobou mající znaky oběti se setkalo 28 žáků. Jelikož je patrný rozpor mezi počtem žáků, kteří se s tímto problémem již setkali a počtem žáků, kteří se setkali s agresorem a obětí, lze uvést, že se někteří žáci setkali při šikaně s totožným agresorem, obětí, který šikanoval, nebo byla šikanována po dobu jejich studia ve více případech. Nelze také vyloučit snahu se udělat lepším, kdy se odpovědi na otázky nemusely zakládat na pravdě a skutečnosti. Dále bylo zjištěno, že z celkového počtu 43 žáků, kteří se s touto

problematikou setkali, jich ve 28 případech uvedlo, že se setkali pouze jednou a v 15-ti případech se setkali dvakrát až třikrát. S větším počtem šikany se v okrese Prachatice dle zjištěných výsledků nikdo nesetkal. Na otázku co je příčinou vzniku šikany v 78 případech žáci uvedli, že hlavní příčinou je sociální rozdíl mezi obětí a agresorem šikany, v dalších 22 případech se jedná o fyzický nebo mentální handicap oběti šikany. Mezi oběťmi šikany se jedná více o dívky, což uvedlo 42 dotázaných. Dále se žáci v 81 případech domnívají, že v roli agresora vystupuje osoba starší nebo stejného věku s věkem oběti. Celkem 71 žáků také uvedla, že v roli oběti se vyskytuje i pedagog a to ze strany svým žáků. Jako postačující řešení této problematiky označilo 49 studentů pouze domluvu, ve 39 případech kárné řízení a ve 12 případech je zapotřebí přeložení do jiné školy, třídy.

S problémem kyberšikany se při svém studiu setkalo 59 žáků. Dle názorů dotázaných jsou oběti převážně ze strany dívek, což uvedlo 69 dotázaných. Ohledně znalosti sociálních sítí se dotázaní vyjádřili tak, že v 89 případech jsou zaregistrovaní na nějaké sociální síti popř. používají chat, kdy z tohoto počtu zaregistrovaných jich 67 sdílí volně svá osobní data, foto a videa. Dále si 78 žáků ze zaregistrovaných jako uživatelů sociálních sítí myslí, že jejich zabezpečení je dostatečné proti zneužití. Ohledně komunikace na těchto sítí bylo zjištěno, že ve 48 případech dotazovaní komunikují pouze s osobami, které osobně znají. Na druhou stranu však bylo zjištěno, že ve 41 případech komunikují s osobami, které vůbec neznají, nebo se známými svých kamarádů, které však také neznají, nikdy se s nimi nesetkali. Ohledně své reakce na ponižující fotografie či zesměšňující informace svého kamaráda či spolužáka na sociálních sítí se vyjádřilo celkem 38 žáků. Je zarážející, že 38 dotázaných by na ponižující fotky či komentáře adresované na svého kamaráda vůbec nereagovala a dokonce 19 žáků uvedlo, že by se k zesměšňování svého kamaráda připojila. Pouze 43 žáků uvedlo, že by se svého kamaráda zastala.

Dle tvrzení dotázaných žáků je patrné, že informovanost o problému šikana a kyberšikana je na dobré úrovni, což uvedlo celkem 79 žáků, ale je potřeba posoudit zda žáci mají o informovanost zájem a řídí se zásadami z ní vyplývajícími. Dále zda mají odvahu se zastat svého kamaráda či spolužáka a tak bojovat s problematikou šikany a kyberšikany.

Závěr

V teoretické části této bakalářské práce jsem se zaměřil na problém šikana a kyberšikana, kdy jsem na základě odborné literatury vysvětlil základní pojmy z problému šikana a kyberšikana, V další průběhu jsem se zaměřil na příčiny, znaky, vývojová stádia tohoto problému. V závěru teoretické části jsem popsal prostředky vedoucí k odhalení a diagnostikování, možnosti prevence a obrany před důsledky šikany a kyberšikany.

V praktické části jsem navázal na teoretickou část, kdy hlavním cílem bylo dotazníkovým šetřením zmapovat a zjistit do jaké míry se setkali žáci středních škol a středních odborných učilišť s problematikou šikany a kyberšikany, jaké je jejich povědomí o sociálních sítích jako potencionálního prostředí pro šíření kyberšikany a jaké jsou jejich zkušenosti s tímto prostředím.

V závěru bakalářské práce lze tvrdit, že žáci středních škol v okrese Prachatice v Jihočeské kraji se s problémem šikany a kyberšikany při svém studiu již někteří setkali a jsou schopni stanovit rizikové jedince. Dále však tomuto problému nevěnují patřičnou pozornost, podceňují možné následky a ignorují určité zásady komunikace na sociálních sítích. O tento problém se začínají zajímat, až když už je pozdě. Dále se u žáků projevuje nezájem o svého spolužáka či kamaráda.

Modernizační technologie užívané ke komunikaci se také zvyšuje možnost jejího zneužití, proto je zapotřebí se šikaně a kyberšikaně neustále věnovat, hledat a nalézat stále nová řešení prevence. Dále jako hlavní preventivní prostředek spatřuji v informovanosti, ochotě naslouchat problémům druhých osob a ochotě poskytnutí případné pomoci.

Myslím si, že bakalářská práce naplnila svůj cíl. Přesto je zapotřebí se touto problematikou neustále zabývat, protože se jedná o poruchu chování, která ovlivňuje správný vývoj jedince do dospělosti. Jedinec si zkušenosti ze svého vývoje přenáší do zbytku svého života, kdy je ač přímo či nepřímo svým chováním přenáší na lidi okolo sebe, popřípadě i na své děti, které s největší pravděpodobností budou v násilném jednání proti ostatním pokračovat. Tím ovlivňuje vztahy mezi naší celou společností a v tom je velká hrozba.

Seznam použité literatury:

BENDL. S, *Prevence a řešení šikany ve škole*, ISV nakladatelství, 2003, ISBN 80-86642-08-9

ELLIOTOVÁ, M. *Jak ochránit své dítě*, Praha: Portál, 1995, ISBN 978-80-717-8034-2

KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001, ISBN 80-7178-513-X

KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách*, Praha: Portál, 1997, ISBN 80-7178-1231

KOLEKTIV AUTORŮ, *Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele*, Plzeň: Dragon press s.r.o, 2009, ISBN 978-80-86961-78-1

KOPECKÝ. K. *Riziko virtuální komunikace*, NET UNIVERSITY, Olomouc, 2010, ISBN 978-80-254-7866-O

KREJČÍ. V, *Kyberšikana, kybernetická šikana*, Olomouc, 2010, ISBN 978-80-254-7791-5

MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009, ISBN 978-80-247-2310-5

ROGES. V, *Kyberšikana*, Praha: Portál, 2011, ISBN 978-80-7367-984-2

ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. *Jak na šikanu*, Praha: Grada, 2010, ISBN 978-80-247-2991-6

TRAIN, A. *Nejčastější poruchy chování dětí*, Portál s.r.o., 2001, ISBN 80-7178-503-2

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-802-3

VAŠUTOVÁ. M, *Proměny šikany ve světě nových médií*, Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2010, ISBN 978-80-7368-858-5

Internetové zdroje:

FILECCIA. M. *Jak zvládnout kyberšikanu?* Online Safety Institute, [online cit. 12.02.2012]. Dostupné na:

<<http://www.4zszdar.cz/projekt/storage/File/kybesikana.pdf>>

Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, Č.j. 24 246/2008-6, [online cit. 11.01.2012], Dostupné na :

<http://www.msmt.cz/.../Metodicky_pokyn_k_prevenci_a_reseni_sikanovani>

Přílohy

Příloha č. 1

Příklady nepřímých a přímých znaků šikanování

1. Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřenin, modřin, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
- (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přízrůsobovací konflikty nejsou vzácností!)

2. Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legraci" zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

3. Rodiče žáků se doporučuje upozornit zejména na to, aby si všímali těchto možných příznaků šikanování:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávalo volný čas, s nímž by se telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechut' jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.

- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Svě zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

Příloha č. 2

Stádia šikanování

Motto: Školní šikanování je nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj.

První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je prima si dělat „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi otloukánka. Třetí stadium už je klíčové. Vydělí se jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou. V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem.

Michal Kolář

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

Třetí stádium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

Čtvrté stádium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stádium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

Stadia šikanování podle Michala Koláře, 1990, 1996, 1997, 2000 aj.

Příloha č. 3

Doporučená literatura z oblasti školního šikanování

Kolář, M. (2001, 2005). Bolest šikanování. Praha: Portál.

Kolář, M. (1997, 2000). Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál.

Kolář, M. (2005). Školní násilí a šikanování. Ostrava: CIT, Ostravská univerzita.

Kolář, M. (Ed.) (2004). Školní šikanování. Sborník z první celostátní konference konané v Olomouci na PF UP 30.3.

Kolář, M. (2003). Specifický program proti šikanování a násilí ve školách a školských zařízeních. Praha: MŠMT ČR.

Parry, J., Carrington, G. (1997). Čelíme šikanování: sborník metod. Praha, IPPP.

Říčan, P. (1995). Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí. Praha: Portál.

Časopisy

Kolář, M. (2007). Český školský program proti šikanování. Perspektivy. In: Sociálna prevencia. Bratislava: Národné osvetové centrum.

Kolář, M. (2007). Český školní program proti šikanování. Právo a rodina č.3/2007

Kolář, M. (2006). Jak na šikanu? Psychologie dnes 2 (12), 16-18

Kolář, M. (2005). Devět kroků při řešení počáteční šikany aneb pedagogická chirurgie. Prevence 7 (2), 3-7.

Kolář, M. (1998). Soudce Lynch na českých školách? Vyšetřování a léčba specifických typů šikan; in Sborník „Prevence šikanování ve školách“, Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, Praha.

Příloha č. 4

Příklady šikanování

1. Příklad: Zpověď oběti počátečního stadia šikanování

(doslovný přepis)

- nadávaj mi
- dělaj mi naschvály
- maj na mne poznámky když přijdu po nemoci
- rejpať do mne
- když se učitel rozhoduje koho vyzkoušet tak mu poraděj mne
- když nejsem ve škole říkaj učitelům, co není pravda
- když něco provedou, snaží se to svalit na mne
- když se učitel zeptá jestli někdo má tahák, hned se všichni ozvou, že mám já
- vo hodině, když písemma, tak zničeho nic se ozve abych neopisoval
- všichni maj strašnou radost když dostanu špatnou známku
- když jsem služba, tak všichni udělaj ve třídě nepořádek
- nepouští mne mezi sebe když si povídají
- když si řeknu o sešit tak řeknou, že ho nemají dopsanej a pak ho pučej někomu jinýmu
- ve frontě na oběd mne předbíhají
- když je ve třídě smrad tak hned řeknou že jsem si prd
- povyšujou se nade mne
- nic mi nepučej
- když něco udělám, hned to všem řeknou
- plivnou mi na židli a na všechny ostatní, abych si nemohl najít jinou
- na výtvarce si ode mne vezmou štětec a nic mi neřeknou a maj z toho strašnou srandu, když ho hledám
- když v matice někdo počítá na tabuli, tak mu raděj a řeknou mu i výsledky. Ale mně ne. Když už mi poraděj, tak špatně
- někdy mi tašku zamknou do skříně a říkaj že od ní nemaj klíč
- když se učitel zeptá kdo chybí tak místo mého jména řeknou nějakou nadávkou

2. Příklad: „Premiantka třídy“ – za určitých okolností se může stát obětí šikany kterékoliv dítě.

Půvabná třináctiletá dívka, premiantka třídy závodně hrající tenis, se stala terčem kritiky a nemilosti skupiny spolužáků. Nedokázala se zapojit do společné zábavy, snad působila poněkud křečovitě a byla příliš orientována na výkon. To však neopravňovalo zdatného a oblíbeného chlapce, aby jí dlouhodobě fyzicky ubližoval. Jelikož ale ona byla zdatná a odvážná dívka, pokoušela se mu někdy postavit a vrátit mu způsobené příkoří, ovšem proti jeho brutalitě neměla šanci. Schytala od něj tvrdé rány a kopance. Nikdo se jí nezastal. Po takovém střetu často plakala. Rodiče a učitelé se nikdy o jejím trápení nedověděli. Obětí agresivity tohoto „gentlemana“ se krátkodobě staly dvě další dívky s výborným prospěchem.

Po příchodu nového žáka, který byl jednoznačně nejsilnější a přitom povahově mírný a jemný, násilí zmíněného chlapce ustalo.

Je zajímavé, že dívka, která se mi s tímto příběhem svěřila a kvůli níž jsem navázal spolupráci s mimořádně obětavou výchovnou poradkyní, si po delší době téměř na nic nevzpomněla. Její bolestivé vzpomínky byly vytěsňeny mimo vědomou oblast.

Kolář M. (2005) Bolest šikanování. Praha: Portál, 2005

Příloha č. 5

Informační leták pro žáky ZŠ a pro studenty SŠ

Nikdo nemá právo druhému ubližovat!

Spolužáci se k tobě chovají nepřátelsky, ubližují ti a ty nevíš, jak dál.

Víš o někom, kdo je šikanován, a je ti ho líto.

PŘEKONEJ STRACH A ZAJDI ZA UČITELEM, KTERÉMU DŮVĚŘUJEŠ (ŠKOLNÍM METODIKEM PREVENCE, ŠKOLNÍM PSYCHOLOGEM, VÝCHOVNÝM PORADCEM).

Co je to šikanování?

Za šikanování se považuje to, když jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že ti někdo, komu se nemůžeš ubránit, dělá, co ti je nepříjemné, co tě ponižuje, nebo to prostě bolí. Strká do tebe, nadává ti, schovává ti věci. Ale může ti znepríjemňovat život i jinak. Pomlouvá tě, intrikuje proti tobě, navádí spolužáky, aby s tebou nemluvili a nevěřili ti. Později se otravování života stupňuje a zdokonaluje. Nastupuje fyzické násilí (bití, krádeže a poškozování věcí). Šikanování je vážná věc a v řadě případů bývá trestným činem.

Proč bývá člověk šikanován?

Není to proto, že by byl špatný, nebo proto, že by si to nějak zasloužil. Chyba není v něm, ale ve špatných vztazích mezi některými spolužáky. Převládá v nich bezohlednost a násilí.

Jak se můžeš bránit?

Když se ptali jednoho zoufalého žáka, proč o svém trápení neřekl rodičům, odpověděl: „Já nevím, když přijdu domů, tak se na to snažím nemyslet. A doufám, že žť to bude lepší.“ Myslet si, že to bude lepší, je omyl. Nikomu nic neřct, je strkání hlavy do písku, které situaci jenom zhoršuje. Nevzdávej to a udělej následující:

- Obrat' se na učitele, kterému důvěřuješ. Může ti skutečně pomoci, bude ti věřit a neprozradí tě.
- Svěř se svým rodičům.
- V případě, že nenajdeš odvalu říct to ani svým rodičům, zavolej na pražskou Linku bezpečí, telefon 800 155 555 nebo 116 111. Bezplatně můžeš telefonovat z celé republiky. Nepotřebuješ k tomu peníze ani telefonní kartu. Tito lidé ti budou věřit, protože nejsi sám, komu se něco podobného děje.

Příloha č. 6

Dotazník pro žáky

Vážení studenti,

jako student závěrečného ročníku Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Pedagogické fakulty, se na Vás obracím s prosbou o vyplnění následujícího dotazníku. Prostřednictvím dotazníku umožníte získat cenné informace a názory potřebné pro průzkum, které jsou praktickou součástí mé bakalářské práce na téma Šikana a možnost její prevence na středních školách se zaměřením na kyberšikanu.

Dotazník je zcela anonymní.

Děkuji Vám za pečlivé a pravdivé vyplnění a čas, který jste mu věnovali.

Vámi zvolenou odpověď křížkujte. Volte vždy pouze jednu odpověď.

Vstupní informace:

POHLAVÍ

muž

žena

ROČNÍK

I.

II.

III.

IV.

1) Setkal jste se, ať již sám na sobě, nebo ve svém blízkém okolí – při studiu se šikanou (zesměšňování, fyzické nebo psychické násilí atd.)?
ano ne

2) Setkal jste se po dobu svého studia ve své třídě nebo ve škole s typem žáka nesoucí prvky agresora-útočníka šikany?
ano ne

V případě, že odpovíte, že ano, uveďte:

3) Zda se jednalo v případě agresora o:
jedince skupinu útočníků

4) V kolika případech jste se setkal se šikanou:
1 2-3 4 a více

5) Setkal jste se po dobu svého studia ve své třídě nebo ve škole s typem žáka nesoucí prvky oběti šikany?
ano ne

6) Jakým způsobem jste/by jste reagoval na samotný průběh šikany?
přihlížením osobní pomocí oběti nahlášením pedagogovi

7) Co podle Vás je nebo bývá příčinou šikany?
sociální rozdíly oběti a agresora fyzický handicap oběti
mentální handicap oběti

- 8) Kdo bývá z řad studentů více šikanován?
 dívky chlapci neumím posoudit
- 9) Kdo bývá podle Vás více v rolích šikany?
 stejně staří (oběť i agresor) mladší oběť, starší agresor
 starší oběť, mladší agresor neumím posoudit
- 10) Bývá podle Vás šikanován z řad studentů i pedagog?
 ano ne nevím
- 11) Jaký způsob by byl ideální způsob řešení šikany Vaší škole?
 domluva kárné řízení přeložené do jiné
 třídy/školy
- 12) Setkal jste se, ať již sám na sobě, nebo ve svém blízkém okolí – při studiu s kyberšikanou?
 ano ne
- 13) Kdo převažuje dle Vašeho názoru jako oběť kyberšikany?
 dívky chlapci neumím posoudit
- 14) Jste registrován na nějaké sociální síti popř. používáte chat?
 ano ne dříve jsem registrován byl
- V případě, že odpovíte, že ano uveďte:*
- 15) Sdílíte volně, na výše uvedených, své osobní údaje, foto, video atd.?
 ano ne dříve jsem tyto informace sdílel/a
- 16) Máte dostatečně zabezpečeny Vaše osobní údaje a data proti zneužití?
 ano ne nevím, jak si tyto údaje zabezpečit
- 17) S kým komunikujete ve virtuálním světě?
 pouze s lidmi, které osobně znám se všemi, i s těmi, které neznám
 i se známými mých kamarádů, se kterými jsem se však nikdy nesetkal
- 18) Jak jste/by jste reagoval na fotografie nebo komentáře ponižující Vašeho kamaráda nebo spolužáka?
 nereagoval bych zastal bych se kamaráda/spolužáka
 připojil bych se k zesměšnění

19) Je podle Vás na škole, kterou navštěvujete dostatečná informovanost o problematice šikany/kyberšikany?

ano

ne, není dostačující

není žádná